

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Проблеми та перспективи забезпечення фінансової надійності
страхової компанії»**

Виконав: студент 4-го курсу, групи 401-ЕФ

Спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Ільїн Є. В.

Керівник: к.е.н., доцент Кречотень І.М.

Рецензент: начальник відділу

по роботі з корпоративними клієнтами

Полтавської дирекції

ПрАТ СК «Арсенал Страхування»

Лещенко Т.Д.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із

праць інших авторів без відповідних посилань

Ільїн Є. В.

Підтверджую достовірність даних, використаних

у роботі

Ільїн Є. В.

Полтава, 2024 року

АНОТАЦІЯ

Ільїн Є.В. «Проблеми та перспективи забезпечення фінансової надійності страхової компанії». Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2024.

Робота містить 111 сторінок, 18 таблиць, 6 рисунків, список літератури з 90 джерел та 4 додатку.

Ключові слова: фінансова надійність, страхова компанія, стабільність, регулювання, діджиталізація, цифравізація.

Мета роботи – виявлення та аналіз проблем, що впливають на фінансову надійність страхових компаній в Україні, а також визначення перспектив та розробка рекомендацій щодо забезпечення їх стабільного фінансового стану.

Об'єктом дослідження є фінансова надійність АТ СК «Країна», яка включає її платоспроможність, ліквідність, фінансову стійкість та здатність виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками.

Предметом дослідження є методи та інструменти забезпечення фінансової надійності страхової компанії, включаючи аналіз фінансових показників, управління ризиками, формування страхових резервів та стратегічне планування.

У випускній роботі розглянуто комплекс питань, пов'язаних із дослідженням економічної сутності фінансової надійності страхової компанії; методів забезпечення фінансової надійності страхової компанії; нормативно-правової бази щодо регулювання фінансової надійності страхової компанії; оцінки власних коштів, платоспроможності та перестрахових операцій страховика; страхового портфеля і тарифної політики страхової компанії та її вплив на конкурентоспроможність; факторів, що впливають на фінансову надійність страхової компанії; проблем формування фінансової надійності страхової компанії; шляхів підвищення фінансової надійності страхової компанії за рахунок діджиталізації.

ANNOTATION

Ilyin Y. V. " Problems and prospects of ensuring the financial reliability of the insurance company ". Manuscript. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" – National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", Poltava, 2024.

The work contains 111 pages, 6 tables, 18 figures, bibliography from 90 sources and 3 appendices.

Keywords: financial reliability, insurance company, stability, regulation, digitalization, digitization.

The purpose of the work – identification and analysis of problems affecting the financial reliability of insurance companies in Ukraine, as well as the determination of prospects and development of recommendations for ensuring their stable financial condition.

The financial reliability of JSC IC "Krayina," which includes its solvency, liquidity, financial stability, and ability to fulfill its obligations to policyholders.

The methods and tools for ensuring the financial reliability of an insurance company, including the analysis of financial indicators, risk management, formation of insurance reserves, and strategic planning.

The thesis addresses a range of issues related to the study of the economic essence of the financial reliability of an insurance company; methods for ensuring the financial reliability of an insurance company; the regulatory and legal framework for regulating the financial reliability of an insurance company; the assessment of own funds, solvency, and reinsurance operations of the insurer; the insurance portfolio and tariff policy of the insurance company and their impact on competitiveness; factors affecting the financial reliability of an insurance company; problems of forming the financial reliability of an insurance company; and ways to improve the financial reliability of an insurance company through digitalization.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	7
1.1. Економічна сутність фінансової надійності страхової компанії	7
1.2. Методи забезпечення фінансової надійності страхової компанії	18
1.3. Нормативно-правове регулювання фінансової надійності страхової компанії.....	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ АТ «СК «КРАЇНА».....	37
2.1. Оцінка власних коштів, платоспроможності та перестрахових операцій страховика	37
2.2. Формування та ефективність розміщення страхових резервів страховика.....	53
2.3. Страховий портфель та тарифна політика страховика.....	58
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ АТ СК «КРАЇНА».....	71
3.1. Проблеми формування фінансової надійності страхової компанії ...	71
3.2. Напрями зміцнення фінансової надійності страхової компанії	78
3.3. Впровадження новітніх технологій та цифровізації у страховій компанії як напряму підвищення фінансової надійності.....	82
ВИСНОВКИ	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	101
ДОДАТКИ	111

				ВР 401-ЕФ 20260			
	П. І. Б.	Підпис	Дата				
<i>Розроб.</i>	<i>Льїн С.В.</i>			<i>Проблеми та перспективи забезпечення фінансової надійності страхової компанії</i>	Літ.	Арк.	Акрушів
<i>Перевір.</i>	<i>Крекотень І.М.</i>				3	111	
<i>Н. Контр.</i>	<i>Крекотень І.М.</i>				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>		
<i>Затверд.</i>	<i>Кулик В.А.</i>						

ВСТУП

Актуальність дослідження проблем та перспектив забезпечення фінансової надійності страхової компанії обумовлена декількома важливими факторами. По-перше, в умовах економічної нестабільності, зокрема, внаслідок впливу глобальних економічних криз та локальних політичних ризиків, страхові компанії стикаються з підвищеними фінансовими загрозами, що можуть негативно вплинути на їхню платоспроможність та стійкість. По-друге, зростання конкуренції на страховому ринку вимагає від компаній не тільки надання якісних послуг, але й забезпечення стабільного фінансового стану, що є основою довіри клієнтів. По-третє, сучасні виклики, пов'язані з пандемією COVID-19 та військовою агресією, додатково підсилюють необхідність ефективного управління фінансами страховиків для підтримання їхньої стабільності. Аналіз та розробка стратегій для підвищення фінансової надійності страховиків є важливими для забезпечення стійкого розвитку страхового ринку України, що робить це дослідження надзвичайно актуальним і своєчасним.

Однак, на шляху до досягнення фінансової надійності страхової компанії стоїть безліч викликів та завдань, що потребують аналізу та дослідження. Важливо вивчити економічну сутність фінансової надійності страхових компаній, розглянути методи забезпечення цієї надійності та визначити роль страхових компаній у забезпеченні фінансової стабільності економіки країни. Також важливим є аналіз показників, що характеризують фінансову надійність, таких як власні кошти, платоспроможність та ефективність розміщення страхових резервів страховика. Державний нагляд за фінансовою надійністю страховика відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та впевненості на ринку страхування.

Метою даного дослідження є виявлення та аналіз проблем, що впливають на фінансову надійність страхових компаній в Україні, а також визначення

перспектив та розробка рекомендацій щодо забезпечення їх стабільного фінансового стану. Для досягнення цієї мети передбачається здійснити комплексний аналіз фінансових показників страховиків, оцінити їхню платоспроможність, ліквідність та фінансову стійкість, а також дослідити сучасні виклики та можливості для підвищення фінансової надійності компаній в умовах економічної нестабільності. Основною метою є розробка практичних рекомендацій для підвищення ефективності фінансового менеджменту у страхових компаніях, що сприятиме зміцненню їхньої позиції на ринку та забезпеченню довіри з боку клієнтів.

Відповідно до поставленої мети визначено основні завдання, спрямовані на її досягнення:

- розкрити економічну сутність фінансової надійності страхової компанії
- проаналізувати методи забезпечення фінансової надійності страхової компанії;
- дослідити нормативно-правове регулювання фінансової надійності страхової компанії;
- здійснити оцінку власних коштів, платоспроможності та перестрахових операцій страховика;
- дослідити страховий портфель і тарифну політику страхової компанії та її вплив на конкурентоспроможність;
- виявити фактори, що впливають на фінансову надійність страхової компанії;
- виявити проблеми формування фінансової надійності страхової компанії;
- обґрунтувати шляхи підвищення фінансової надійності страхової компанії за рахунок діджиталізації.

Об'єктом дослідження є фінансова надійність АТ СК «Країна», яка включає її платоспроможність, ліквідність, фінансову стійкість та здатність виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками. Особливу увагу приділено аналізу фінансових показників, стратегій управління ризиками та факторів, що

впливають на фінансову стабільність страховиків в умовах економічної та політичної нестабільності.

Предметом дослідження є методи та інструменти забезпечення фінансової надійності страхової компанії, включаючи аналіз фінансових показників, управління ризиками, формування страхових резервів та стратегічне планування. Дослідження охоплює вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на фінансову стабільність страховика, а також оцінку перспектив розвитку та удосконалення системи фінансового менеджменту в умовах інтеграції України в європейський економічний простір.

У процесі написання бакалаврської роботи застосовано комплекс методів дослідження: аналіз і синтез (для дослідження наукових джерел та літератури, що стосується проблем забезпечення фінансової надійності страхових компаній); порівняльний аналіз (для зіставлення різних підходів та методик забезпечення фінансової стійкості страхових компаній як в Україні, так і в інших країнах); статистичний метод (для аналізу фінансових показників страхової компанії за допомогою збору та обробки статистичних даних); графічний метод (для візуалізації динаміки фінансових показників та ілюстрації тенденцій у розвитку страхового ринку); метод моделювання (для прогнозування майбутніх фінансових показників страхової компанії на основі наявних даних); експертне опитування (для отримання оцінок та прогнозів від фахівців у галузі страхування щодо перспектив забезпечення фінансової надійності страхових компаній); метод SWOT-аналізу (для визначення сильних і слабких сторін, можливостей та загроз у діяльності страхової компанії).

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти з питань формування страхових резервів, статутного капіталу, платоспроможності та інших складових фінансової надійності страховика, спеціалізована економічна література, статистичні матеріали Національного банку України; звітна інформація страхової компанії СК «Крайна», ресурси Internet.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

1.1. Економічна сутність фінансової надійності страхової компанії

В умовах сучасних реалій страхування є досить актуальним та важливим видом економічної діяльності, Але цей вид бізнесу має деякі особливості, тому що на відміну від промислових підприємств страхова компанія бере від страхувальника гроші в обмін на послугу, що забезпечується страховим захистом у вигляді майбутніх страхових виплат для тих страхувальників, що понесли збитки і тому потребують фінансової підтримки. Така особливість вимагає певних гарантій стосовно здатності страхової компанії виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками. Одним з таких параметрів є фінансова надійність страховика, яка характеризується наступними критеріями:

- розміром власного капіталу;
- величиною страхових резервів;
- коректністю тарифних ставок;
- перестраховальницькими операціями.
- ефективністю розміщення страхових резервів;
- збалансованістю страхового портфеля.

Проблеми та перспективи забезпечення фінансової надійності, стійкості та платоспроможності страхових компаній досліджуються такими вченими-економістами, як А.Л. Баранов (розробив механізм управління страховим портфелем) [5], А.М. Єрмошенко (було проаналізовано політику в сфері платоспроможності страхових компаній ЄС) [17], І.Ю. Кисільова (вдосконалила підходи до оцінювання фінансової надійності страхової компанії) [20], О.В. Прокоф'єва (обґрунтувала вплив платоспроможності страховиків на розвиток вітчизняного ринку страхування) [49], В.П. Чайковська (оцінила забезпечення

фінансової надійності страхових організацій в Україні) [64] та О.О. Шакура (досліджено сутність фінансової надійності страховика) [65].

Функціонування страхового ринку України в умовах посилення інтеграційних процесів та концентрації капіталу у фінансовому секторі економіки визначає необхідність більш детального дослідження проблем забезпечення фінансової надійності страховиків у взаємозв'язку з їх платоспроможністю. Отже в даному підрозділі необхідно визначити сутність економічних категорій «фінансова надійність» страхової компанії в їх взаємозв'язку, а також виявити основні умови забезпечення платоспроможності страхових компаній України.

На сьогодні науковцями не розроблено єдиного методологічного підходу до визначення економічної категорії «фінансова надійність» страхової компанії. Так, слід зауважити, що дослідження проблем забезпечення фінансово стійкого функціонування страхових компаній та підтримки їх платоспроможності були розпочаті вітчизняними вченими та практиками лише після демонополізації страхового ринку та активізації фінансового посередництва. Крім того, специфіка діяльності страховиків, особливості формування та використання їхнього фінансового капіталу, визначення фінансових результатів та ін. не дають змоги застосовувати підходи, прийнятні для інших фінансових установ і підприємств [11].

У загальному розумінні поняття «надійність» характеризує властивість системи зберігати в часі у встановлених межах значення всіх параметрів, які характеризують здатність виконувати потрібні функції в заданих режимах і умовах функціонування [20].

Фінансова надійність страховика – це спроможність страховика виконати страхові зобов'язання, прийняті за договорами страхування та перестраховування у випадку впливу несприятливих чинників. Фінансову надійність страхових компаній також визначають як здатність виконувати взяті на себе зобов'язання за всіма укладеними договорами страхування. Г.В. Чернова підтримує останнє

трактування, акцентуючи увагу на здатності виконувати саме страхові зобов'язання [64].

Аналогічне поняття з уточненням на виконанні зобов'язань «за договорами страхування та перестраховування» дають О.Д. Вовчак і В.Д. Бігдаш. Крім того, значна частина дослідників уточнюють вищенаведене визначення в розрізі умов забезпечення виконання зобов'язань страховика (кількісний та якісний стан фінансових ресурсів або потоків) і необхідності страхової компанії протистояти змінам внутрішнього та зовнішнього середовища й, відповідно, забезпечувати ефективну діяльність та розвиток організації [14, 17, 32].

В табл. 1.1 проаналізовані основні підходи до визначення фінансової надійності страховика, репрезентовані в сучасній економічній літературі.

Таблиця 1.1

Підходи до трактування сутності фінансової надійності страхової компанії

Автор	Визначення фінансової надійності
М.М. Александрова [1]	Фінансова надійність – це постійне переважання доходів над витратами в межах розрахунків за страховим фондом, яке забезпечується платоспроможністю страховика
В.Д. Базилевич [3]	Фінансова надійність – здатність страхової компанії зберігати нормальний стан фінансових потоків під впливом незначних збурень зовнішнього середовища, постійне збалансування або перевищення доходів над витратами по страховому фонду в цілому
В.О. Безугла [6]	Фінансова надійність – це спроможність страхової компанії виконати свої страхові зобов'язання у випадку дії форс-мажорних обставин
Т.А. Говорушко [12]	Фінансова надійність (стійкість) – постійна збалансованість, або перевищення доходів над витратами страховика загалом по страховому фонду
І.Ю. Кисільова [20]	Фінансова надійність страховика – це його спроможність виконати страхові зобов'язання, прийняті за договорами страхування та перестраховування у випадку впливу несприятливих чинників
Н.В. Ткаченко [62]	Фінансова надійність – це можливість виконати взяті на себе зобов'язання впродовж їх існування
Л.В. Шірінян [66]	Фінансова надійність – це постійне в часі співвідношення між залученим і власним капіталом

Під фінансовою надійністю також розуміють здатність страхової компанії зберігати нормальний стан фінансових потоків під впливом незначних збурень

зовнішнього середовища, постійне збалансування або перевищення доходів над витратами по страховому фонду в цілому. Дещо схоже інтерпретує сутність фінансової надійності страхової компанії і М.М. Александрова: «постійне переважання доходів над витратами в межах розрахунків за страховим фондом, яке забезпечується платоспроможністю страховика» [1].

Подібної думки дотримується й А.А. Кудрявцев, який визначає фінансову надійність як забезпечення такої структури дохідності та ліквідності вкладень, яка мінімізує технічний ризик страхування.

Підводячи підсумок аналізу даної категорії, можна зазначити, що фінансова надійність страхової компанії – це економічна категорія, що характеризує такий стан фінансових ресурсів, їх розподілу та використання, за якого страхова компанія залишається платоспроможною і здатною своєчасно й у повному обсязі виконати свої фінансові зобов'язання в умовах негативного впливу зовнішніх чинників, спричинених зміною параметрів середовища, в якому вона перебуває, та/або внутрішніх чинників, викликаних реалізацією одного або низки ризиків страховика.

Фінансова надійність страховика забезпечується відповідними чинниками (рис. 1.1).

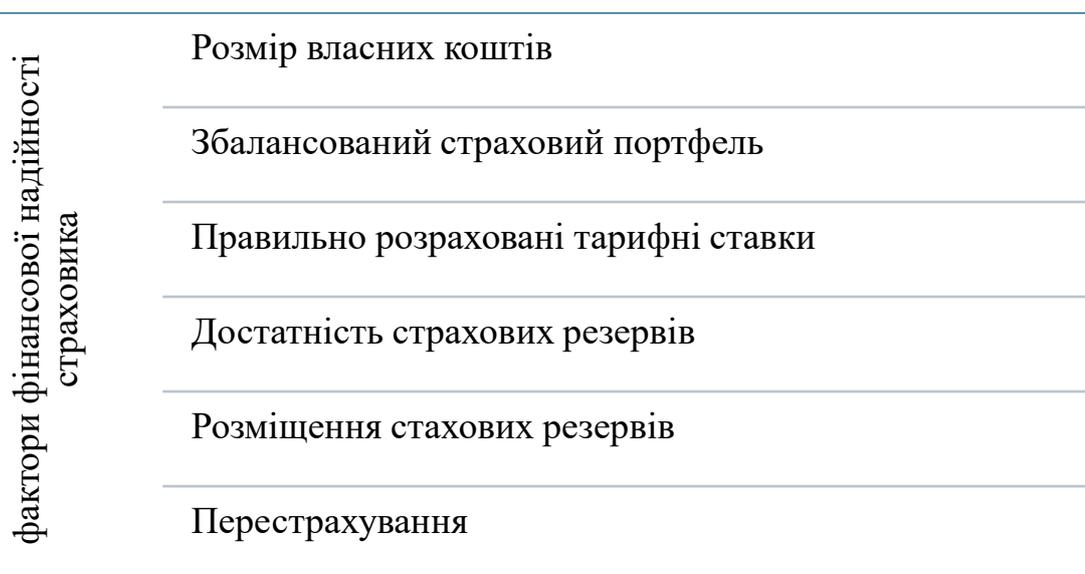

Рис. 1.1. Чинники, що впливають на фінансову надійність страхової компанії [72]

1. Розмір власних коштів. В Україні, згідно з обліковими стандартами, до розміру власних коштів страховика належать статутний капітал, інший додатковий капітал, додатково вкладений капітал, резервний капітал, гарантійний капітал. При цьому нормативи встановлюються до величини лише статутного капіталу (1 млн. євро для ризикових компаній та 1,5 млн. євро до компаній зі страхування життя)

2. Збалансований страховий портфель. Збалансований страховий портфель досягається поєднанням в ньому більш безпечних і небезпечних видів страхування, які характеризуються частотою настання подій і величиною збитку. Більш небезпечні ризики генерують великі, потенційно можливі збитки, але і приносять більші за обсягами премії.

3. Правильно розраховані тарифні ставки. Тарифна ставка є ціною за страхову послугу. В цьому випадку враховується реальна ціна ризику, забезпечується однорідність та стабільність страхових операцій. Таким чином, при обрахуванні тарифної ставки необхідно брати до уваги: сформований страховий портфель; статистичну інформацію про настання страхових випадків у минулих періодах; динамічні зміни означених вище показників.

4. Достатність страхових резервів. Розмір страхових резервів повинен бути адекватним узятим страховим зобов'язанням. Премії, що акумульовані у страхові резерви, певний час знаходяться у страховика і можуть бути інвестовані з метою одержання додаткового доходу.

5. Розміщення страхових резервів. Розміщення страхових резервів в різних активах забезпечує інвестиційну діяльність страховика. Інвестиції повинні бути ліквідні і прибуткові. В окремих періодах за рахунок інвестиційної діяльності можуть покриватися збитки страховика за основною діяльністю.

6. Перестраховання. Без використання перестраховання фінансова надійність страхової компанії не може вважатися нормальною. Нормальним вважається такий стан, коли в перестраховання компанією надається від 5 до 50 % усіх ризиків [28].

Фінансова надійність страхової компанії насамперед визначається рівнем її платоспроможності, який має підтримуватися постійно. Також однією з основних умов забезпечення фінансової надійності страховика є розмір його власного капіталу. Власний капітал страхової компанії є гарантією збереження її фінансової надійності, навіть за умови недостатності страхових премій та прибутку від інвестиційної діяльності, необхідних для виконання поточних і довгострокових зобов'язань. Нарощення власного капіталу страховика є свідченням зміцнення позиції компанії на ринку [71].

Фінансова надійність страховика забезпечується і таким інструментом, як перестраховання. Метою перестраховання є те, що страховик передає частку ризику перестраховикові й далі в повному обсязі несе відповідальність перед страхувальником. Частка переданих у перестраховання страхових платежів повинна бути меншою за 50%, що характеризує незалежність страхової організації від перестраховика [21].

Платоспроможність означає можливість, а також здатність страховика відповідати за своїми зобов'язаннями. Коефіцієнт платоспроможності розраховується як відношення власного капіталу страхової компанії до підсумку балансу й показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі коштів, авансованих в її діяльність.

Фінансова стійкість страховика та його платоспроможність є частковими виявами фінансової надійності страхової компанії (рис. 1.2).

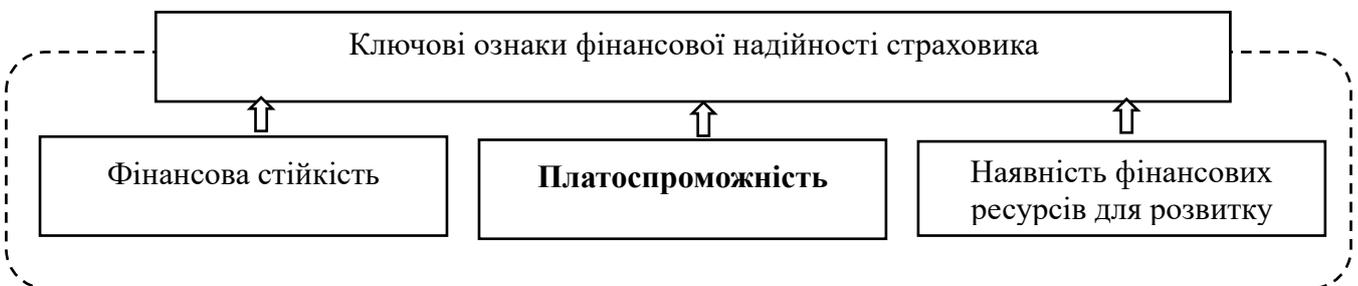

Рис. 1.2. Ознаки фінансової надійності страхової компанії

З урахуванням цілей функціонування страховиків у системі комерційного страхування фінансову надійність страхової компанії слід трактувати як стан фінансових ресурсів, за якого страховик:

- здатен своєчасно виконувати всі зобов'язання протягом терміну дії укладених договорів (тобто бути платоспроможним);
- має задовільні показники діяльності (коефіцієнти фінансової надійності повинні перевищувати нормативні значення);
- сприятливо реагує на зміну зовнішніх і внутрішніх чинників фінансового стану (тобто є фінансово стійким).

У ринкових умовах господарювання платоспроможність економічних суб'єктів визначає не тільки їх взаємовідносини з партнерами, учасниками фінансового ринку та державою, але й успішне функціонування чи банкрутство (табл. 1.2) [65].

Під час складання рейтингів страхових компаній показник їх платоспроможності завжди ставиться на перше місце серед інших критеріїв надійності [34].

Поняття фінансової стійкості зазвичай пов'язують із можливістю страхової компанії вчасно виконувати прийняті зобов'язання за договорами страхування (перестраховання). Платоспроможність характеризує можливість страхової компанії виконати свої зобов'язання на конкретну дату. Високий рівень платоспроможності є досить важливим для українських страховиків та перестраховиків, оскільки він дає можливість вийти на нові страхові ринки та забезпечити належний рівень страхової культури. Сьогоднішні українські страховики не мають достатнього рівня капіталізації для повноцінного входу на світовий страховий ринок через неузгодженість національного законодавства з директивами ЄС.

Для виконання своїх зобов'язань страхова компанія має дотримуватися певних вимог, які забезпечать її платоспроможність. Згідно із Законом України «Про страхування» умовами забезпечення платоспроможності страховиків є:

- наявність сплаченого статутного фонду;

- наявність гарантійного фонду страховика;
- перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом;
- створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань [47].

Таблиця 1.2

Визначення платоспроможності страхової компанії [12]

Автор	Визначення платоспроможності
М.М. Александрова	Платоспроможність страховика означає можливість та здатність страхової компанії відповідати за своїми зобов'язаннями
М.Р. Ковбасюк	Платоспроможність – це можливість своєчасно і повністю проводити розрахунки з постачальниками за товарно-матеріальні цінності та послуги, за виплатами до бюджету, за кредитами банків, за оплатою праці членів трудового колективу тощо
Л.А. Лахтіонова	В умовах ринкових відносин платоспроможність вважається найважливішою умовою господарської діяльності, платоспроможність – це можливість наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити строкові зобов'язання
М.М. Перешибкін	Під платоспроможністю розуміють фактичну здатність виконати всі фінансові зобов'язання в чіткій відповідності з договірними зобов'язаннями перед своїми клієнтами і контрагентами у встановлений термін
А.М. Поддєрьогін	Платоспроможність характеризує спроможність своєчасно й повністю виконати платіжні зобов'язання, які впливають із кредитних та інших операцій грошового характеру, що мають певні терміни сплати
Н.В. Тарасенко	Платоспроможність – це зовнішня оцінка фінансової стійкості, зумовлена рівнем забезпечення оборотних активів довготерміновими джерелами
О.С. Філімоненков	Платоспроможність характеризується достатньою кількістю оборотних активів для погашення зобов'язань протягом року
Г.О. Швиданенко	Платоспроможність – це здатність погасити борги в разі одночасного подання вимог про погашення боргів усіма кредиторами
К.В. Шелехов	Платоспроможність страховика – це об'єктивний показник поточного фінансового стану шляхом його прогнозування в майбутньому, це можливість виконання в майбутньому зобов'язань завдяки тим активам, які є в розпорядженні страховика, являють собою реальні цінності, а тому є ліквідними

Українське законодавство встановлює мінімальний розмір статутного фонду страховиків. Статутний фонд повинен бути сплачений виключно у грошовій формі за номінальною вартістю. Допускається сплата грошової частки державними цінними паперами, але не вище 25% загального розміру статутного

фонду. Для формування статутного фонду заборонено використовувати векселі у кошти страхових резервів, нематеріальних активів, а також кошти, одержані в кредит, позику та під заставу, і вносити нематеріальні активи [46].

Страхова компанія формує свій гарантійний фонд за допомогою додаткового та резервного капіталу, а також нерозподіленого прибутку. Також за допомогою нерозподіленого капіталу страхові компанії можуть створювати вільні резерви, які є часткою власних коштів. Вільні резерви страхової компанії є додатковим забезпеченням її платоспроможності.

Обов'язковою умовою забезпечення платоспроможності страхових компаній є дотримання певного співвідношення активів і зобов'язань або маржі платоспроможності. Маржа платоспроможності є гарантією виконання зобов'язань страховика. Згідно з Європейськими страховими директивами страховики повинні володіти достатніми коштами у формі мінімального гарантійного фонду на початку страхової діяльності та власними коштами для ведення бізнесу, що є резервним запасом для виконання зобов'язань перед страхувальниками в будь-який момент часу [68].

Показник платоспроможності страховика визначається як співвідношення між фактичним і нормативним рівнями платоспроможності. Такий показник має високий ступінь інтеграції, оскільки охоплює значну кількість чинників:

- вартість активів;
- обсяг страхових надходжень та страхових виплат;
- частку страхових премій, що належать перестраховикам; – власні фінансові ресурси та загальну суму зобов'язань страховика [16].

Згідно з Законом України «Про страхування» оцінка платоспроможності страхової компанії визначається на основі порівняння фактичного та нормативного запасу платоспроможності [47].

Страхова компанія може виконати свої зобов'язання або є платоспроможною за умови, якщо фактичний запас платоспроможності на будь-яку дату перевищує розрахунковий нормативний запас платоспроможності. Якщо ж фактичний запас платоспроможності менший за нормативний, тоді до

страхової компанії застосовуються певні санкції з боку органів нагляду за страховою діяльністю.

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює види страхування інші, ніж страхування життя, на будь-яку дату дорівнює більшій з визначених величин, а саме:

– перша підраховується шляхом множення суми надходжень страхових премій протягом звітного періоду на 0,18 (останній місяць буде складатися з кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума надходжень страхових премій зменшується на 50% страхових премій, що належать перестраховикам;

– друга підраховується шляхом множення суми страхових виплат за попередні 12 місяців на 0,26 (останній місяць буде складатися з кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума здійснених виплат зменшується на 50% виплат, що компенсуються перестраховиками згідно з укладеними договорами перестрашування.

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює страхування життя, на будь-яку дату дорівнює величині, яка визначається шляхом множення загальної величини резерву довгострокових зобов'язань (математичного резерву) на 0,05. Загальна величина резерву довгострокових зобов'язань (математичного резерву) дорівнює сумі резервів довгострокових зобов'язань (математичних резервів), які визначаються на будь-яку дату окремо за кожним договором страхування життя [15].

Фактичний запас платоспроможності (нетто-активи) розраховується у два етапи:

– на першому етапі визначається фактичний запас платоспроможності (нетто-активи) шляхом вирахування з вартості майна (загальної суми активів) страховика суми нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань, у тому числі страхових. Страхові зобов'язання вважаються такими, що дорівнюють обсягам страхових резервів, які страховик зобов'язаний формувати у порядку, передбаченому Законом України «Про страхування»;

– на другому етапі отримана величина нетто-активів коригується з урахуванням ступеня їх ліквідності [49].

Свою основну функцію – виконання зобов'язань по страхових виплатах страхова організація реалізує за рахунок спеціальних страхових резервів. Правильне формування страхових резервів поряд з іншими не менш важливими функціями страхових організацій, такими як інвестування страхових резервів, перестраховання, є основою фінансової стійкості страховиків. Страховий резерв страхової організації – це фонд, утворений нею за рахунок отриманих страхових внесків і призначений для виконання прийнятих на себе страхових зобов'язань в порядку та на умовах, передбачених чинним законодавством укладеним договором страхування.

Від того, наскільки правильно розраховані страхові резерви, як враховуються в них невиконані або виконані неповністю зобов'язання, залежить фінансова стійкість страхової компанії, її платоспроможність, можливість виконати зобов'язання перед страхувальниками по страхових виплатах. Якщо ж страхова компанія немає достатньої кількості страхових резервів для виплати страхового відшкодування, вона мусить здійснити виплату за рахунок власних коштів. Ці власні кошти і будуть становити запас платоспроможності понад ту платоспроможність, яка забезпечується сформованими страховими резервами [69].

Вивчення та аналіз страхового ринку показує, що перехід до ринкових відносин, формування більш досконалої системи господарювання, заснованої на різноманітних формах власності, створюють об'єктивні умови для активного впровадження до сфери економіки страхування як одного з гарантів забезпечення фінансової стійкості господарюючих суб'єктів.

Українська система платоспроможності базується на європейській моделі – Першій директиві платоспроможності, що відображається в нормах Закону України «Про страхування». Втім, вимоги до платоспроможності вітчизняних страховиків істотно нижчі від європейських норм та нормативів [16]. Разом із тим відбувається вдосконалення чинного законодавства, що враховуватиме нові

вимоги та стандарти платоспроможності й передбачатиме поступовий перехід до європейського стандарту – Другої директиви щодо платоспроможності.

Таким чином, аналіз та узагальнення різних наукових підходів до з'ясування сутності фінансової надійності дало змогу розкрити її економічну природу та обґрунтувати істотні відмінності між такими характеристиками страховика, як «фінансова стійкість», «надійність» і «платоспроможність», які базуються на спільних чинниках, але мають різне змістове навантаження і складні взаємозалежні зв'язки. Звідси, під фінансовою надійністю страховика необхідно розуміти його здатність адекватно реагувати на змінні умови зовнішнього і внутрішнього середовища шляхом підвищення ефективності управління якісним та кількісним складом активів і пасивів компанії та найбільш повного використання знань і досвіду працівників без припинення виконання взятих зобов'язань та забезпечення подальшого розвитку.

1.2. Методи забезпечення фінансової надійності страхової компанії

Сьогодні страхові компанії відіграють досить значну роль в економіці України. Зважаючи на їх соціально-економічну важливість щодо убезпечення майнових інтересів споживачів послуг зі страхування в сучасних умовах висуваються високі вимоги до надійності та платоспроможності страховиків.

Однак, питання визначення фінансової надійності страхової компанії та проблеми об'єктивного оцінювання її рівня за нестабільних економічних умов досліджені недостатньо. Забезпечення надійного функціонування страхових компаній та захист прав страхувальників вимагає пошуку та розробки нових методичних підходів до оцінювання рівня фінансової надійності страховика. Побудова й реалізація системи моніторингу фінансового стану страхових компаній дасть змогу отримувати достовірну інформацію про фінансові можливості та рівень фінансової безпеки цього сектору фінансового ринку України [77].

На думку Г.М. Малинич аналіз наукових праць вчених-страховиків та вчених-статистиків дає змогу розподілити методичні підходи до розв'язання проблеми оцінки фінансової надійності страховика на три групи:

- перша об'єднує методичні підходи, в основу яких покладено визначення інтегрального показника фінансової надійності страхової компанії;
- до другої можна віднести методичні підходи, що передбачають розрахунок одиничного показника фінансової надійності страхової компанії;
- третя група охоплює методичні підходи, які обґрунтовують теоретичні засади побудови методики оцінювання фінансової надійності страховика.

Проте, також заслуговує на увагу власна розробка Г.М. Малинич щодо застосування факторного аналізу в оцінюванні рівня фінансової надійності компаній зі страхування життя [31].

В табл. 1.3 наведена розроблена Національним рейтинговим агентством «Рюрік» шкала оцінювання рівня фінансової надійності страхової компанії. В процесі оцінювання фінансової надійності страхових компаній, фахівці агентства досліджують такі групи кількісних показників: ліквідності та платоспроможності, збитковості, ефективності діяльності, капіталізації, перестраховання та диверсифікації страхового портфеля. Крім того, враховується ціла низка інших якісних параметрів [34].

В сучасних умовах доцільно застосовувати підхід до оцінювання рівня фінансової надійності страхових компаній, запропонований В.В. Огліх та Г.О. Бесчастною, який базується на принципах нейро-нечіткого моделювання, експертних методах, поєднує сценарні розрахунки з урахуванням якісних і кількісних показників, а також експертні знання у предметній області. Це дає можливість досягти топологічної впорядкованості об'єктів, провести їх групування та проаналізувати динаміку розвитку страховиків [38].

Група вітчизняних науковців під керівництвом І.О. Ковтуна пропонує методику оцінки фінансової надійності страхової компанії, яка полягає у визначенні узагальнюючого показника – коефіцієнта фінансової надійності страхової компанії [22].

Таблиця 1.3

Рейтингова шкала оцінювання рівня фінансової надійності страхової компанії

Рейтинги фінансової надійності інвестиційної категорії	ua _{ins} AAA + –	Страхова компанія характеризується найвищою фінансовою надійністю в порівнянні з іншими українськими страховими компаніями
	ua _{ins} AA + –	Страховик характеризується дуже високою фінансовою надійністю порівняно з іншими українськими страховими компаніями
	ua _{ins} A + –	Страхова компанія характеризується високою фінансовою надійністю порівняно з іншими українськими страховиками, рівень фінансової надійності чутливий до комерційних, фінансових та економічних умов
	ua _{ins} BBB + –	Страхова компанія характеризується достатньою фінансовою надійністю порівняно з іншими українськими страховими компаніями, однак рівень фінансової надійності залежить від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов
Рейтинги фінансової надійності спекулятивної категорії	ua _{ins} BB + –	Страховик характеризується фінансовою надійністю, нижче за достатню порівняно з іншими українськими страховими компаніями; висока залежність рівня кредитоспроможності від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов
	ua _{ins} B + –	Страхова компанія характеризується низькою фінансовою надійністю порівняно з іншими українськими страховими компаніями; дуже висока залежність від впливу комерційних, фінансових та економічних умов
	ua _{ins} CCC + –	Страховик характеризується дуже низькою фінансовою надійністю; потенційна ймовірність дефолту
	ua _{ins} CC + –	Страхова компанія характеризується високою ймовірністю дефолту
	ua _{ins} C + –	Страхова компанія очікує на дефолт за страховими зобов'язаннями
	ua _{ins} D + –	Страхова компанія неспроможна здійснювати страхові виплати та повернення страхових сум

Коефіцієнт надійності (КН) страховика характеризує сукупний рівень ліквідності, платоспроможності та рентабельності й розраховується так:

$$K_H = \sqrt[3]{K_L \times K_P \times K_R}, \quad (1.1)$$

де КЛ – коефіцієнт ліквідності;

КП – коефіцієнт платоспроможності;

КР – коефіцієнт рентабельності.

Коефіцієнт ліквідності (КЛ) характеризує можливість швидкого перетворення активів страхових компаній у грошову форму, тобто швидкість можливого виконання своїх зобов'язань:

$$K_{л} = \frac{OA}{З}, \quad (1.2)$$

де OA – поточні активи страхової компанії;

З – зобов'язання страхової компанії.

Коефіцієнт платоспроможності (КП) характеризує достатність власних коштів страхової компанії для виконання своїх зобов'язань:

$$K_{п} = \frac{\Phi_{п}}{Н_{п}}, \quad (1.3)$$

де ФП, НП – відповідно фактичний та нормативний запас платоспроможності страхової компанії.

Коефіцієнт рентабельності (КР) характеризує прибутковість роботи страхової компанії:

$$K_{р} = \frac{\Pi_{р}}{Д}, \quad (1.4)$$

де ПР – річний прибуток страхової компанії;

Д – сума річних доходів компанії (отримані страхові платежі).

Для компаній страхування життя рентабельність діяльності (страхової та інвестиційної) є вагомим критерієм вибору компанії страхувальником, а стабільне надходження страхових платежів забезпечує фінансову стійкість страхових операцій [23].

Перевагою даної методики є простота її застосування. Інформаційною базою для неї може бути публічна звітність страхової компанії, яка є доступною для всіх зацікавлених осіб. Алгоритм розрахунку коефіцієнту платоспроможності ґрунтується на методичних засадах оцінки

платоспроможності визначених у Законі України «Про страхування» [47]. Однак, представлена методика має низку недоліків:

– алгоритм розрахунку показника ліквідності не враховує різного рівня ліквідності окремих видів поточних активів (запасів, дебіторської заборгованості, поточних фінансових інвестицій);

– відсутні нормативні значення складових показників фінансової надійності, що унеможлиблює проведення факторного аналізу результуючого показника фінансової надійності;

– відсутнє нормативне значення коефіцієнту фінансової надійності, що унеможлиблює проведення порівнянь та зменшує практичну цінність методики.

В наступному підході, що також входить до першої групи, фінансова надійність страхової компанії розглядається як один із чинників, що визначає її фінансову стійкість. Хоча дане твердження залишається дискусійним.

Треба зазначити, що ці методики мають спільні риси, зокрема сукупність складових показників коефіцієнту фінансової надійності, однак вони мають різні алгоритми розрахунку. Так, це стосується коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності. Авторське бачення розрахунку цих показників таке [42]:

$$K_{л} = \frac{\sum_{i=1}^n (1 - K_i) \times A_i}{3}, \quad (1.5)$$

де K_i – коефіцієнти ризику окремих видів активів;

i – номери статей активу балансу;

A_i – сумарні показники ряду статей активу балансу (табл. 1.4).

Коефіцієнт платоспроможності (КП):

$$K_{п} = \frac{K}{3}, \quad (1.6)$$

де K – власний капітал страхової компанії.

Перевагою цієї методики можна визначити те, що розрахунок коефіцієнта ліквідності враховує ступінь ризикованості активів страхової компанії, а це є важливим у забезпеченні її платоспроможності.

Однак, наведена методика також не позбавлена недоліків:

Таблиця 1.4

Коефіцієнти ризику активів страхових компаній

Значення статей активу балансу	Назва активу	Коефіцієнти ризику
A_1	Грошові кошти	$K_1 = 0,00$
A_2	Цінні папери	$K_2 = 0,10$
A_3	Позики зі страхування життя	$K_3 = 0,15$
A_4	Розрахунки з дебіторами	$K_4 = 0,20$
A_5	Короткострокові фінансові вкладення	$K_5 = 0,40$
A_6	Основні засоби	$K_6 = 0,70$
A_7	Інші активи	$K_7 = 1,00$

– алгоритм розрахунку коефіцієнта платоспроможності не враховує особливостей фінансового механізму функціонування страхових компаній – він відображає лише рівень покриття власним капіталом страхових резервів, але страхова компанія зазвичай має також і інші зобов'язання (довгострокові, поточні);

– не запропоновано методики визначення ступеня ризику окремих видів активів;

– відсутнє нормативне значення, що позбавляє можливості порівняння страхових компаній за рівнем їх фінансової надійності.

Остання методика, що входить до першої групи розроблена Державною комісією регулювання ринків фінансових послуг України, яка з метою стандартизації процедур здійснення аналізу діяльності страховиків видала Рекомендації щодо аналізу діяльності страхових компаній [39]. Відповідно до них здійснюється аналіз капіталу, активів, перестраховування, страхових резервів, дохідності та ліквідності. На основі цієї методики – тестів раннього попередження – визначається рівень фінансової надійності страхової компанії. Інформаційним забезпеченням цієї методики є в основному публічна звітність страхової компанії. Тести раннього попередження передбачають розрахунок одинадцяти показників для страхових компаній з ризикового страхування і дев'ять – для компаній страхування життя (табл. 1.5) [33].

Фактична оцінка кожного показника визначається шляхом порівняння розрахункового значення показника з відповідною шкалою значень. Розрахунок комплексного показника здійснюється методом сум з врахуванням важливості порівнювальних показників. Комплексний показник надійності фінансового стану страхової компанії визначають так:

$$K_j = \sum_{i=1}^n a_i \times x_{ij}, \quad (1.7)$$

де a_i – коефіцієнт вагомості i -го показника;

x_{ij} – значення i -го показника на j -му об'єкті;

n – число показників.

Тести раннього попередження мають систему оцінок значень комплексного показника фінансової надійності, а саме: стійкий, задовільний, граничний і незадовільний рівні фінансової надійності страховика.

Тести раннього попередження як методика оцінки фінансової надійності страхової компанії серед проаналізованих є найбільш об'єктивною, проте й вона не позбавлена недоліків. Серед них, зокрема [22]:

– сукупність показників, що створюють систему оцінювання фінансової надійності страхової компанії не відображають суттєвих властивостей досліджуваного явища (співставлення сукупності показників визначених методикою з основними умовами забезпечення фінансової надійності страхової компанії у найбільш поширених підходах дають підстави стверджувати, що лише окремі з них здатні в повній мірі стати вимірниками досліджуваного явища);

– в літературі відсутній єдиний підхід до визначення рівня нормативних значень показників, які є складовими узагальнюючого показника, що вимагає проведення їх ґрунтового аналізу;

– коефіцієнти важливості окремого показника в інтегральному показнику фінансової надійності страхової компанії не враховують особливостей функціонування компаній зі страхування життя;

Таблиця 1.5

Система показників аналізу фінансової надійності компаній зі
страхування життя та шкала їх оцінювання

Показник	Алгоритм розрахунку	Шкала значень	Коефіцієнт вагомості показника
1. Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	$ПДЗ = \frac{ДЗ}{К} \times 100$	$0 < ПДЗ \leq 50$ $50 < ПДЗ \leq 75$ $75 < ПДЗ \leq 100$ $100 < ПДЗ$	0,05
2. Показник ліквідності активів (ПЛА)	$ПЛА = \frac{ВЛА}{З} \times 100$	$60 \leq ПЛА$ $50 \leq ПЛА < 60$ $40 \leq ПЛА < 50$ $ПЛА < 40$	0,125
3. Показник ризику страхування (ПРС)	$ПРС = \frac{ЧСП}{К} \times 100$	$ПРС \leq 300$ $300 < ПРС \leq 400$ $400 < ПРС \leq 500$ $500 < ПРС$	0,075
4. Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	$ЗПП = \frac{З}{К} \times 100$	$0 < ЗПП \leq 20$ $20 < ЗПП \leq 50$ $50 < ЗПП \leq 90$ $90 < ЗПП, ЗПП < 0$	0,225
5. Показник доходності (ПД)	$ПД = \frac{ЧП}{К} \times 100$	$50 < ПД$ $25 < ПД \leq 50$ $0 < ПД \leq 25$ $ПД \leq 0$	0,075
6. Показник змін у капіталі (ПЗК)	$ПЗК = \frac{K_1}{K_0} \times 100$	$10 \leq ПЗК$ $5 \leq ПЗК < 10$ $0 \leq ПЗК < 5$ $ПЗК < 0$	0,075
7. Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	$ПЗЧП = \frac{ЧСП_1}{ЧСП_0} \times 100$	$40 \leq ПЗЧП$ $33 \leq ПЗЧП < 40$ $10 \leq ПЗЧП < 33$ $ПЗЧП < 10$	0,075
8. Показник незалежності від перестраховання (ПНП)	$ПНП = \frac{ЧСП}{ВСП} \times 100$	$80 \leq ПНП$ $65 \leq ПНП < 80$ $50 \leq ПНП < 65$ $ПНП < 50$	0,225
9. Показник доходності інвестицій (ПДІ)	$ПДІ = \frac{П_{ФД}}{\Phi I} \times 100$	$30 \leq ПДІ$ $10 \leq ПДІ < 30$ $5 \leq ПДІ < 10$ $ПДІ < 5$	0,075

Умовні позначення: ДЗ – дебіторська заборгованість; К, К₁, К₀ – відповідно розмір капіталу середній та в звітному і базисному періодах; ВЛА – високоліквідні активи; З – зобов'язання; ВСП, ЧСП, ЧСП₁, ЧСП₀ – страхова премія відповідно валова, чиста, чиста страхова премія звітного та базисного періоду; ЧП – чистий прибуток; П_{ФД} – прибуток від фінансової діяльності; ΦI – середній розмір фінансових інвестицій.

– чотирибальна система оцінювання не дає можливості врахувати динаміку рівня фінансової надійності страхової компанії.

Проведений аналіз методик розрахунку інтегрального показника фінансової надійності свідчить, що жоден з підходів не є ідеальним і кожен вимагає доопрацювань. Однак, виходячи з вищесказаного, тести раннього попередження з точки зору правильності конструювання інтегрального показника максимально наближенні до розв'язання проблеми оцінки фінансової надійності страховика.

Методичні підходи, в основу яких покладено розрахунок одиничного показника фінансової надійності страхової компанії або сукупності показників притаманні як для науковців-статистиків, так і для науковців-страховиків. Для досліджень науковців статистичної науки притаманна єдина точка зору на розв'язання проблеми оцінки фінансової надійності страхової компанії. Зокрема, пропонуються такі показники [3].

Поточна надійність (ПН):

$$\text{ПН} = \frac{\text{СВ}}{\text{СП}}, \quad (1.8)$$

де СП, СВ – страхові платежі та страхові відшкодування відповідно.

Надійність перестраховальної діяльності (НПД):

$$\text{НПД} = \frac{\text{СП}_п}{\text{СП}}, \quad (1.9)$$

де СПП – страхові платежі, сплачені перестраховикам.

Недоліками такого підходу можна визначити:

- жоден з дослідників не визначає економічної суті досліджуваного явища
- фінансової надійності страхової компанії;
- запропоновані показники не дають можливості цілковито виміряти всю багатогранність надійності фінансового стану страхової компанії, а можуть лише стати складовою системи показників;

– відсутність нормативних значень показників не забезпечує порівнянності між страховими компаніями та еталоном.

Науковці-страховики при формуванні системи показників оцінки фінансової надійності страхової компанії у своїх дослідженнях враховували теоретичні досягнення страхової справи та вимоги страхового законодавства (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Система показників оцінки фінансової надійності страхової компанії у страховій справі [32]

Автор	Показники
В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич	Участь перестраховика у забезпеченні фінансової надійності страхової компанії
В.Д. Бігдаш	Коефіцієнт забезпечення зобов'язань Рівень платоспроможності Рівень достатнього покриття власними коштами Коефіцієнт руху страхових резервів Коефіцієнт перестраховування Коефіцієнт страхових відшкодувань при перестраховуванні
Н.Б. Грищенко, Т.А. Федорова	Рівень виплат Забезпеченість страховими резервами Поточна ліквідність

На відміну від науковців-статистиків погляди науковців-страховиків на методикку оцінювання фінансової надійності страхової компанії мають розбіжності щодо показників, які входять до системи. Найбільш завершеною є методика запропонована В.Д. Бігдашем, хоча вона не позбавлена недоліків, зокрема не всі показники мають обґрунтоване оптимальне значення та не відображають особливостей досліджуваного явища.

Спільним недоліком для методик другої групи є те, що неможливо визначити внесок кожного окремого показника у загальній оцінці, а зростання кількості показників у системі зумовлює неможливість формулювання однозначних висновків і проведення порівнянь.

Аналіз праць науковців, яких віднесено до третьої групи дає змогу стверджувати, що їх дослідження в цьому напрямі знаходяться на початковому етапі. Цю групу складають переважно вчені-страховики, які на теоретичному

рівні обґрунтували напрями аналізу фінансової надійності та платоспроможності страхової компанії (табл. 1.7).

Таблиця 1.7

Узагальнення теоретичних напрямів аналізу фінансової надійності
страхових компаній у страховій науці

Автор	Напрямок аналізу
М.М. Александрова [1]	Фінансова надійність страхової компанії визначається рівнем її платоспроможності, який має підтримуватися постійно. Основними показниками при визначенні рівня надійності страхової компанії є: платоспроможність та фінансова стійкість
А.Л. Баранов [4]	З метою оцінювання фінансової надійності страхової компанії використовується комбінований параметр – платоспроможність
Т.А. Говорушко [12]	Додаткові критерії оцінки надійності страхової компанії – надійність розміщення активів відповідно до вимог чинного законодавства
О.М. Залетов [18]	Дослідження надійності зводиться до аналізу звітності щодо достатності власного капіталу, платоспроможності, ліквідності балансу

Проведений аналіз методик оцінювання фінансової надійності та платоспроможності страхових компаній дає змогу стверджувати, що жодна з них не відповідає вимогам систем статистичних показників, а тому потребує вдосконалення.

Отже, сучасні методичні підходи для об'єктивного оцінювання рівня фінансової надійності та платоспроможності страхових компаній повинні передбачати: аналіз складу індивідуальних показників фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності страхової компанії; статистичний аналіз показників, що входять до загальної системи щодо оцінки фінансової надійності та платоспроможності страховика; обґрунтування системи показників фінансової надійності та платоспроможності страхової компанії; формування узагальнюючого (інтегрального) показника фінансової надійності страхової компанії.

1.3. Нормативно-правове регулювання фінансової надійності страхової компанії

Надання страховими компаніями страхових послуг передбачає виникнення специфічних відносини між страховиком і страхувальником, здійснення яких потребує належної системи інституційно-правового забезпечення страхової діяльності. Дана система складається із загального законодавства та спеціалізованого страхового законодавства. Норми та принципи правового регулювання страхової діяльності визначені Конституцією України, міжнародними угодами, розпорядженнями та постановами Верховної Ради України, Постановами Кабінету Міністрів України, інструкціями, методиками, листами міністерств і відомств, нормативними актами уповноваженого органу, що здійснює нагляд за страховою діяльністю (рис 1.3).

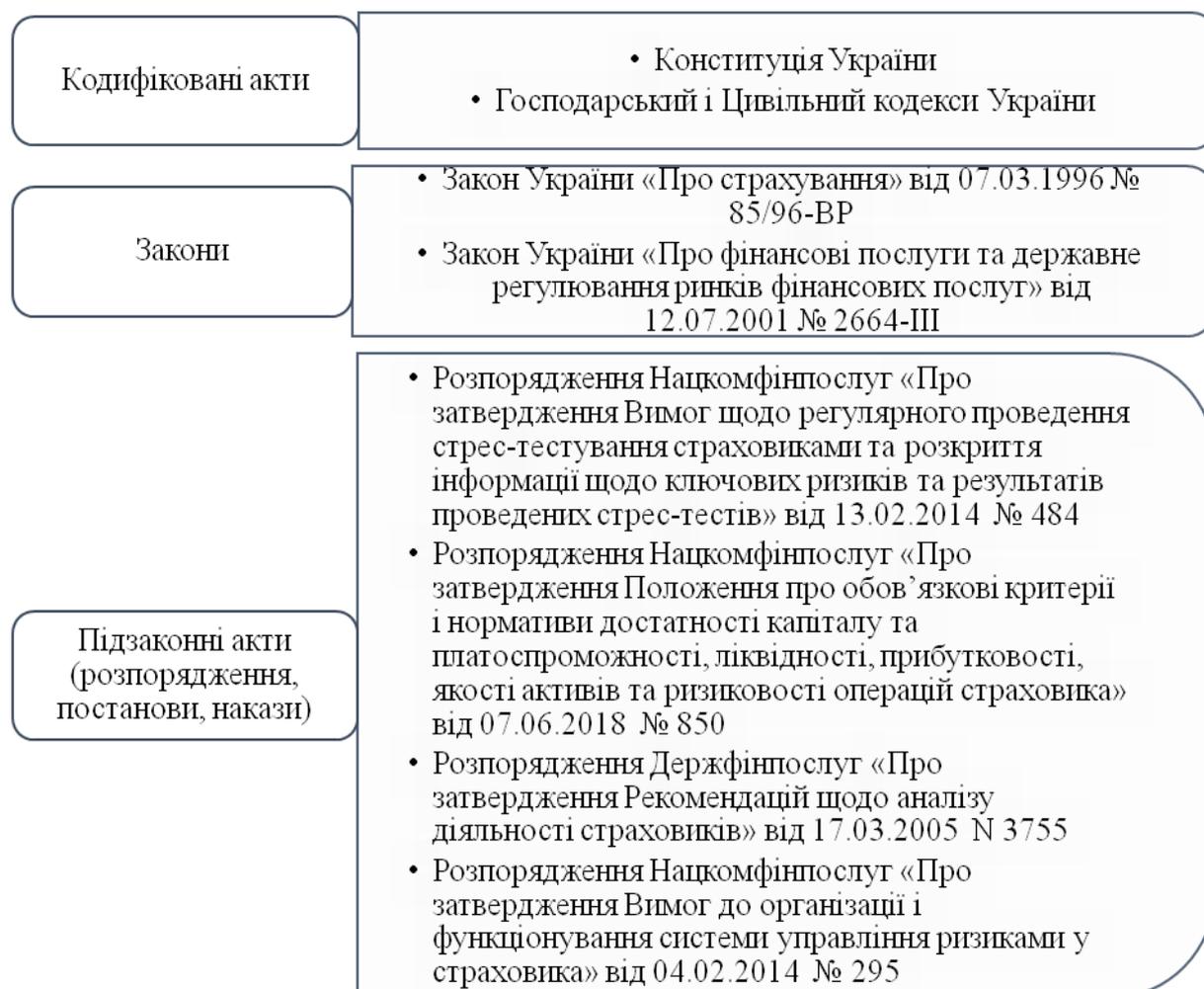

Рис. 1.3. Нормативно-правове регулювання фінансової надійності страхових компаній в Україні

Основою системи законодавчого регулювання страхового ринку є Конституція України, а найбільш загальні принципи здійснення страхової діяльності викладені у Господарському кодексі України. Правовою основою розвитку страхової діяльності є Закон України «Про страхування», який регулює відносини в сфері страхування і спрямований на утворення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів підприємств, організацій та громадян, що повною мірою стосується і всіх сфер економіки [13]. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» встановлює загальні правові засади у сфері надання фінансових послуг, здійснення регулятивних та наглядових функцій за діяльністю з надання фінансових послуг, тому він також безпосередньо впливає на страхову діяльність, оскільки страхові компанії виступають одними із ключових учасників ринку фінансових послуг [14].

Відповідно до ст. 35 Закону України «Про страхування» державний нагляд за страховою діяльністю здійснюється з метою запобігання неплатоспроможності страховиків та ефективного розвитку страхових послуг, захисту інтересів страхувальників [13]. Таким чином, нагляд за фінансовою стійкістю страховиків не лише вимагає від суб'єктів дотримання нормативних вимог, але й включає інструменти для виявлення та запобігання стресів та прогнозування майбутніх негативних наслідків (шляхом проведення стрес-тестування). Усі підзаконні акти містять основні поняття та пояснюють порядок здійснення страхових операцій, встановлюють вимоги до сторін договору страхування.

Інституційно-правове забезпечення діяльності страховика та його фінансової стійкості можна відбувається в три етапи: попередній, поточний та завершальний нагляд. Попередньому етапу відповідає видача страховику відповідної ліцензії на впровадження страхової діяльності за обраним видом страхування, тобто допуску страхової компанії на ринок. На поточному етапі відбувається перевірка «перспективної» платоспроможності страховика, розміщення страхових резервів на встановлених умовах, тобто звіряється

відповідність з нормативно-правовими вимогами регулятора. Завершальний етап направлений на те, щоб наглядовий орган перевіряв фінансову та бухгалтерську документацію страховика, здійснював фінансовий контроль за стійкістю компанії та ефективністю виконання взятих на себе зобов'язань [4].

Таким чином, пруденційний контроль за фінансовою стійкістю страхових компаній відбувається шляхом проведення обов'язкових оцінок показників ефективності діяльності, доходності, рентабельності методом тестів-раннього попередження. А також проваджуючи страхову діяльність, компанія зобов'язана щорічно проводити стрес-тестування, яке спрямоване на перевірку вразливості страховика до ризиків і на достатність капіталу. Для здійснення такого аналізу долучаються актуарії та спеціалісти з управління ризиками страхових компаній. Варто зазначити, ефективна система пруденційного регулювання має складатися з елементів, призначених для моніторингу та вимірювання великої кількості змінних [8].

Фінансовим забезпеченням фінансової надійності як перспективної платоспроможності страхової компанії є, перш за все, такі джерела, як: кошти страхових резервів, які мають бути адекватними взятим зобов'язанням, а також власні кошти. В Україні вимоги до платоспроможності страховиків регулюються положеннями розділу 3 Закону України «Про страхування», які передбачають виконання таких умов:

- наявність сплаченого статутного фонду для страховиків-резидентів або гарантійного депозиту для філій страховиків-нерезидентів та наявність гарантійного фонду страховика;
- створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань;
- перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності [13].

Так, в чинному Законі України «Про страхування» досить чітко сформульовано вимоги до платоспроможності страховиків, що підтверджує надзвичайну важливість підтримання належного рівня платоспроможності

страхових компаній для соціально-економічного розвитку країни, який відбувається в умовах інтеграції до ЄС. Зазначене зумовлює необхідність приведення інституційно-правового забезпечення та регулювання страхового ринку, зокрема, щодо забезпечення платоспроможності вітчизняних страховиків у відповідність до вимог ЄС, що є однією з пріоритетних складових процесу інтеграції та зовнішньої політики України [10].

Вдосконалення інституційно-правового забезпечення сфери фінансових послуг, в тому числі страхових, є важливим напрямом Загальнодержавної програми адаптації законодавства та передбачає уніфікацію юридичної термінології, внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів, а також прийняття нових, за необхідності. Так, на даний момент вже прийнято:

- Положення про державний реєстр фінансових установ [19];
- Порядок проведення Перевірок за питаннями запобігання й протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом [20];
- Ліцензійні умови провадження страхової діяльності [22];
- Положення про порядок формування статутного фонду страховика цінними паперами [21].

Важливим кроком на шляху вдосконалення інституційно-правового забезпечення страхової діяльності та фінансової стійкості страховика стало прийняття 18.11.2021 р. нової редакції Закону України «Про страхування», введення в дію з 01.01.2024 р. [12] (табл. 1.8).

Нова редакція Закону, яка вступила в дію в 2024 році, враховує основні вимоги законодавства ЄС. Передбачені даним Законом зміни поширюються на:

- ліцензування страховиків (від ліцензування окремих видів страхування до ліцензування за класами страхування);
- вимоги входження нових страхових компаній на ринок (посилення стандартів ліцензування страховиків);
- регламентацію виходу страхових компаній з ринку (підвищення рівня захисту прав споживачів страхових послуг і забезпечення максимально повного виконання страховиком зобов'язань перед кредиторами);

Таблиця 1.8

**Фактичний стан та перспективи розвитку інституційно-правового
забезпечення фінансової стійкості страхових компаній в Україні**

Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР	Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 № 1909-ІХ (Введення в дію з 01.01.2024)
1	2
Фактичний стан – спрощена модель, адаптована до положень Solvency I	Перспективний стан – базовий підхід, який враховує положення Solvency II; спрощений підхід, що базується на положеннях Solvency I
<i>Загальна характеристика підходу</i>	
Підхід, що базується на правилах	Підхід, що базується на принципах
<i>Підходи до ліцензування</i>	
Ліцензування окремих видів страхування	Ліцензування за класами (можливість змінювати обсяг ліцензії)
<i>Вимоги до мінімального розміру статутного капіталу</i>	
-1 млн євро для страховиків non-life; -10 млн євро за валютним обмінним курсом валюти України для страховиків, які займаються страхуванням життя.	-32 млн грн для страховиків non-life; -48 млн грн для компаній зі страхування життя, страховиків із ліцензією на класи страхування відповідальності, кредитів, поруки та на здійснення діяльності з перестраховання.
<i>Вимоги до платоспроможності страховика</i>	
-наявності сплаченого статутного фонду для страховиків-резидентів або гарантійного депозиту для філій страховиків-нерезидентів та наявності гарантійного фонду страховика; -створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань; -перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності.	-Дотримання вимог до капіталу платоспроможності та мінімального капіталу, розрахунок за базовим або спрощеним підходом. -Розмір прийнятного регулятивного капіталу для виконання вимог повинен перевищувати розмір капіталу платоспроможності. -Регулятор за результатами здійснення нагляду за страховиком має право встановити додаткові вимоги до капіталу платоспроможності.
<i>Вимоги до страхових резервів</i>	

Продовження табл.1.8

1	2
<p>Страхові резерви поділяються на технічні резерви і резерви із страхування життя.</p> <p>Величина резервів незароблених премій на будь-яку звітну дату встановлюється залежно від часток надходжень сум страхових платежів (страхових премій, страхових внесків), які не можуть бути меншими 80 відсотків загальної суми надходжень страхових платежів (страхових премій, страхових внесків), з відповідних видів страхування.</p>	<p>Розмір технічних резервів розраховується як сума двох таких величин:</p> <p>1) найкраща оцінка резервів, що відповідає середній величині майбутніх грошових потоків за договорами страхування (перестраховування), зважених на ймовірності їх реалізації з урахуванням вартості грошей у часі (очікувана теперішня вартість майбутніх грошових потоків);</p> <p>2) маржа ризику, що забезпечує дотримання вимог до платоспроможності приймаючим страховиком у разі негайної передачі йому зобов'язань за договорами страхування (перестраховування).</p>
<i>Покриття резервів активами</i>	
<p>Кошти страхових резервів повинні розміщуватися з урахуванням безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості та мають бути представлені активами таких категорій: грошові кошти на поточному рахунку; депозити, акції, облігації, цінні папери, валютні вкладення, інвестиції в економіку, банківські метали, кредити страхувальникам.</p>	<p>Інвестиції в активи для покриття технічних резервів мають максимально відповідати суті, валюті та строковості зобов'язань за договорами страхування (перестраховування).</p>

– запровадження диференційованого підходу щодо вимог до платоспроможності страховиків (вимога до мінімального капіталу (Minimum Capital Requirements, MCR) та капіталу платоспроможності (Solvency Capital Requirements, SCR));

– реалізацію ризик-орієнтованого підходу під час регулювання та нагляду за страховими компаніями (оцінка поточної та майбутньої платоспроможності, виявлення ризиків платоспроможності на ранніх етапах);

– підвищення вимог до договорів страхування;

– нові вимоги до страхових посередників [12].

Нові вимоги ЄС (Solvency II) до вирішення проблеми посилення перспективної платоспроможності страхових компаній з метою максимального захисту майнових інтересів страхувальників передбачають встановлення

системи платоспроможності страховика на основі ризику. Зазначене означає, що кожен фактичний ризик страховика за договором страхування, має відповідати його наявному капіталу [24].

Крім того, для якісної оцінки рівня платоспроможності страховика необхідно забезпечити адекватну оцінку вартості його активів та резервів. Активи для покриття резервів повинні бути високоякісними та ліквідними, що забезпечить можливість повного та вчасного здійснення страхових виплат страховиком. Подальше запровадження Міжнародних стандартів фінансової світності (МСФЗ) та проведення аудиту забезпечить належне відображення справедливої вартості активів страховика. Відповідно актуальним є оновлення стрес-тестів фінансової стійкості страховика, що базуватимуться на МСФЗ [4].

Також потребують вдосконалення підходи до оцінювання резервів, зокрема обов'язкових, страховими компаніями. Розрахунок технічних резервів має бути чітко визначеним для кожного з видів ризику та складатись із суми попередніх розрахунків розміру платежів і виплат та загальної суми маржі ризику. Крім того, дії страховика (зокрема, порядок розробки та виконання плану відновлення рівня платоспроможності) при недотриманні ним вимог до платоспроможності мають бути однозначно визначеними [2].

Запропоновані зміни щодо підвищення вимог до фінансової стійкості страховиків як їх перспективної платоспроможності, вдосконалення методики визначення страхових резервів забезпечать підвищення ефективності управління ризиками страхової діяльності, підвищення імовірності повного та вчасного здійснення платежів клієнтам та кредиторам страховиками у відповідності до їх зобов'язань, зростання рівня довіри населення до страховиків та більш глибокого проникнення страхування на ринок фінансових послуг, розвиток українського ринку страхових послуг в цілому.

Отже в ході аналізу було здійснено порівняння підходів щодо розуміння поняття «фінансова надійність». Становлено, що фінансова надійність страхової компанії характеризується комплексом мір, спрямованих на підтримку балансу

між витратами і зобов'язаннями страхової організації та фінансовими ресурсами, необхідними для їх покриття (виконання), в результаті чого досягається ефективне функціонування компанії незважаючи на вплив зовнішніх чи внутрішніх факторів. Сформовані критерії та чинники впливу на фінансову надійність страхової компанії. Ключовими ознаками фінансової надійності є фінансова стійкість, платоспроможність та наявність фінансових ресурсів для розвитку.

Також окрім рейтингової методики оцінки фінансової надійності існує і ряд інших. Всі вони мають свої переваги та недоліки. Аналіз законодавчої бази дав можливість порівняти зміни що відбулися в житті страхових компаній після 01 січня 2024 року.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ АТ «СК «КРАЇНА»

2.1. Оцінка власних коштів, платоспроможності та перестрахових операцій страховика

Компанію АТ «СК "КРАЇНА»», код ЄДРПОУ 20842474, було зареєстровано 08.08.1994.

Адреса: Україна, 04176, місто Київ, вулиця Електриків, будинок 29 А.

Керівник: Мороз Леонід Іванович.

Відомості про органи управління: ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ.

Засновник: Акціонери

Згідно Реєстру Статутний внесок: 84 985 200 (100%).

Кінцевий бенефіціарний власник: Коваленко Ганна Миколаївна.

Адреса: Україна, 02175, місто Київ, вул.Тростянецька, будинок 49, квартира 143.

Статутний капітал: 84 985 200 грн.

Види діяльності.

Основний: 65.12 Інші види страхування, крім страхування життя.

Додаткові: 65.20 Перестраховування.

66.22 Діяльність страхових агентів і брокерів.

66.29 Інша допоміжна діяльність у сфері страхування та пенсійного забезпечення.

На даний момент компанія отримала ліцензії на 27 видів послуг зі страхування, серед яких автострахування, медстрахування, туристичне страхування, страхування майна та страхування домашніх вихованців. Організація стабільно в українському рейтингу страхових компаній ТОП-30 за розміром страхових виплат. СК «Країна» володіє асоційованим членством в Моторному (транспортному) страховому бюро України.

У різних містах України розташовуються регіональні представництва та філії компанії, контакти яких доступні на сайті. Керівництво компанії знаходиться в Головному офісі, який розташований в Києві. У 2012 році «Країна» спростила процедуру врегулювання страхових випадків по автоцивіліці. Таким чином, вдалося скоротити термін врегулювання і прискорити виплату компенсації.

У червні 2014 року страховій компанії було присвоєно рейтинг фінансової стійкості uaAA на засіданні Рейтингового комітету РА «Експерт-Рейтинг». Такий рівень рейтингу отримують тільки страховики з високим показником фінансової стійкості. У вересні 2014 року міжнародна організація Ukrainian Parcel Service четвертий раз обрала СК «Країна» комплексним провайдером страхових послуг. Станом на 2014 рік, організація «Країна» страхування збільшила виплати компенсації по ОСЦПВ на 18%. Всього було виплачено за 2014 рік більше ніж 17 мільйонів гривень по автоцивіліці. Більше 1735 постраждалих у ДТП отримали страхові виплати. Страхова компанія часто підтримує різноманітні спортивні турніри, наприклад, по картингу, мотопарапланеризму, захисній стрільбі. У турнірах страховик часто розіграє поліси на конкретні види страхування.

Відгуки клієнтів доступні на сайті. Сьогодні страховик надає послуги з обов'язкового і добровільного страхування індивідуальних клієнтів. Також представлені програми для корпоративних клієнтів.

Регіональна мережа нараховує 35 підрозділів та представлена по всій Україні. Значна кількість застрахованих осіб (понад 300 000 осіб) забезпечена послугами страхування та врегулювання в режимі онлайн, що досягається, зокрема, завдяки 4-м підрозділам власного асистансу з сучасним програмним забезпеченням. Компанія є асоційованим членом Моторного (транспортного) страхового бюро України, членом «Національної асоціації страховиків України» та учасником системи «прямого врегулювання».

Відповідно до Статуту Компанії, Товариство створене з метою здійснення підприємницької діяльності у сфері страхування для одержання прибутку в інтересах акціонерів Товариства, максимізації добробуту акціонерів у вигляді

зростання ринкової вартості акцій Товариства, а також отримання акціонерами дивідендів. Предметом діяльності Товариства є проведення страхування, перестраховання і здійснення фінансової діяльності, пов'язаної з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням. Допускається виконання зазначених видів діяльності у вигляді надання послуг для інших страховиків на підставі укладених договорів (правочинів).

У травні 2023 року на засіданні рейтингового комітету РА «Експерт-Рейтинг» було прийняте рішення оновити рейтинг фінансової стійкості страховика/кредитний рейтинг/АТ «СК «Країна» на рівні uaAA+ за національною шкалою. Страховик з рівнем рейтингу uaAA+ характеризується дуже високою фінансовою стійкістю. Оновлюючи рейтинг, Агентство керувалося результатами аналізу діяльності Страховика за I квартал 2023 року, а також особливою і регулярною інформацією Компанії як емітента.

СК «Країна» забезпечує роботу з клієнтами 24/7, завдяки власному асистансу. 96 % клієнтів залишаються на наступний термін страхування, що свідчить про високий рівень сервісу та клієнтоорієнтованість.

Оцінка власних коштів АТ «СК «Країна» відображена в табл. 2.1.

Аналіз стану оцінки власних коштів за 2020-2022 рр. свідчить про стабільність структури власного капіталу. Протягом цього періоду Зареєстрований (пайовий) капітал залишається стабільним протягом всього періоду і становить 84,985 тис. грн.

Капітал у дооцінках показує зменшення в 2022 році, порівняно з попередніми роками. З 43,085 тис. грн у 2020 році, він збільшився до 44,966 тис. грн у 2021 році, але знизився до 35,621 тис. грн у 2022 році. Це свідчить про зміну вартості активів, що впливають на цей показник.

Резервний капітал зростає протягом всього періоду, збільшуючись з 9,439 тис. грн у 2020 році до 21,534 тис. грн у 2021 році, і до 22,345 тис. грн у 2022 році. Це свідчить про активне формування резервів компанією.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) демонструє значне зниження. З 12,095 тис. грн у 2020 році, цей показник зменшився до 811 тис. грн

у 2021 році і перетворився на збиток у розмірі -3,853 тис. грн у 2022 році. Це свідчить про негативний фінансовий результат у 2022 році.

Таблиця 2.1

Оцінка власних коштів АТ «СК «Країна» за 2020-2022 рр. [49]

Власний капітал	2020 (тис. грн)	2021 (тис. грн)	2022 (тис. грн)
Зареєстрований (пайовий) капітал	84985	84985	84985
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	0	0	0
Капітал у дооцінках	43085	44966	35621
Додатковий капітал	0	0	0
Емісійний дохід	0	0	0
Накопичені курсові різниці	0	0	0
Резервний капітал	9439	21534	22345
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	12095	811	-3853
Неоплачений капітал	0	0	0
Вилучений капітал	0	0	0
Інші резерви	0	0	0
Усього	149604	152296	139098

Загальна сума власного капіталу зросла з 149,604 тис. грн у 2020 році до 152,296 тис. грн у 2021 році, але знизилася до 139,098 тис. грн у 2022 році. Це відображає вплив негативного фінансового результату і зменшення капіталу в дооцінках на загальну суму власного капіталу.

Загалом, компанія демонструє стабільність у зареєстрованому капіталі і зростання резервного капіталу, але стикається з викликами, що вплинули на зменшення нерозподіленого прибутку і загальної суми власного капіталу у 2022 році.

Згідно Закону України «Про страхування» страховики зобов'язані дотримуватися таких умов забезпечення платоспроможності:

- наявність сплаченого статутного капіталу для страховиків-резидентів або гарантійного депозиту для філій страховиків-нерезидентів;
- наявність гарантійного фонду страховика;

– створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань;

– перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності [36].

Мінімальний розмір статутного капіталу (гарантійного депозиту) страховика, який займається видами страхування іншими, ніж страхування життя, встановлюється у сумі, еквівалентній 1 млн. євро, а страховика, який займається страхуванням життя, 10 млн. євро за обмінним курсом валюти України [36].

Страховики відповідно до обсягів страхової діяльності зобов'язані підтримувати належний рівень фактичного запасу платоспроможності (нетто-активів).

Фактичний запас платоспроможності (нетто-активи) страховика визначається вирахуванням із вартості майна (загальної суми активів) страховика суми нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань, у тому числі страхових. Страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам страхових резервів, які страховик зобов'язаний формувати у порядку, передбаченому Законом України «Про страхування» [36].

Нижче наведена інформація щодо нормативного запасу платоспроможності АТ «СК «Країна» (табл. 2.2).

Отже, у АТ «СК «Країна» є перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності.

Перестраховування відіграє важливу роль у страховій галузі та має кілька ключових функцій:

– зменшення фінансового ризику. Перестраховування дозволяє страховим компаніям зменшити фінансовий ризик, пов'язаний з великими виплатами внаслідок страхових подій, таких як природні катастрофи або масштабні страхові випадки. це допомагає страховим компаніям залишити стабільними свої фінанси та готовими виплачувати відшкодування своїм клієнтам;

Таблиця 2.2

Нормативний запас платоспроможності АТ «СК «Країна» у 2020-2022 рр.

[49]

Платоспроможність	2020	2021	2022
Фактичний запас платоспроможності страховика розраховується як різниця між загальною сумою активів (Аз) та сумою нематеріальних активів (Ан) і сумою зобов'язань (Зз), в тому числі страхових в обсязі страхових резервів (R), які страховик повинен сформувати у відповідності з вимогами, що передбачені статтею 31 Закону України “Про страхування” (для розрахунку використовуються відповідні показники на кінець звітного періоду)	149249	151941	138743
Нормативний запас платоспроможності для страховиків, які здійснюють види страхування, інші, ніж страхування життя, - більша із визначених величин:	97923,6	114130	87862,7
1. /сума надходжень страхових премій за попередні 12 місяців - (сума страхових премій, належних перестраховикам x відповідний показник*)/ x 0,18	97923,6	114130	87862,7
2. /сума здійснених виплат протягом попередніх 12 місяців - (сума виплат, компенсованих перестраховиками x відповідний показник*)/ x 0,26	69556,4	91306,2	62281,3
Нормативний запас платоспроможності для страховиків, які здійснюють страхування життя: загальна величина резерву довгострокових зобов'язань x 0,05	0	0	0
Нормативний запас платоспроможності для страховиків, які здійснюють види страхування, інші, ніж страхування життя, та мають страхові зобов'язання за договорами страхування життя:	0	0	0
Величина перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом = фактичний запас платоспроможності – відповідна величина нормативного запасу платоспроможності	51325,4	37811	50880,3
Перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності	1,52413718	1,33129764	1,57908873

– розподіл ризику. Перестраховування допомагає розподілити страховий ризик між різними перестраховиками, що може включати у себе кілька рівнів

перестраховання. це сприяє зниженню концентрації ризику у страхових компаніях та забезпечує більшу стійкість у випадку надзвичайних подій;

– розвиток нових продуктів і ринків. Перестраховання також сприяє розвитку нових страхових продуктів та виходу на нові ринки. оскільки перестраховання допомагає зменшити ризик, страхові компанії можуть бути більш сміливими у введенні нових послуг та експансії на інші території [7].

Усі ці функції перестраховання сприяють забезпеченню стабільності та надійності страхового ринку, а також захищають інтереси як страхових компаній, так і їх клієнтів.

Розглянемо перестраховий портфель АТ «СК «Країна» за період 2020-2022 рр. [49], а саме операції з перестраховання з перестраховиками-нерезидентами (табл. 2.3) та операції щодо укладення договорів перестраховання з перестраховальниками-резидентами, згідно з якими перестраховикам сплачується (передбачається до сплати) частка страхових платежів (табл. 2.4).

Таблиця 2.3

Операції з перестраховання з перестраховиками-нерезидентами АТ «СК «Країна» упродовж 2020-2022 рр. [49]

Рік/перестраховання/вид страхування	загальна сума (млн.грн)	передано в перестраховання (млн.грн)	% перестра- хування
1	2	3	4
2020 р.	3 349,74	2 151,22	70
Облігаторний непропорційний	886,26	663,76	64
страхування вантажів та багажу (вантажобагажу)	1 724,44	1 041,22	75
страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	739,05	446,24	60
страхування майна (іншого, ніж передбачено видами 01.05-01.09)	3 349,74	2 151,22	60
Облігаторний пропорційний	3 797,05	2 750,17	72
Добровільне страхування сільськогосподарської продукції	3,36	1,01	30
страхування наземного транспорту (крім залізничного)	1 659,76	853,49	51
страхування медичних витрат	2 133,93	1 895,67	30
Факультативний пропорційний	301,58	286,50	95
страхування вантажів та багажу (вантажобагажу)	26,51	26,24	99
страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)	275,08	260,25	95

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4
2021 р.	13 036 066,42	10 796 045,00	83
Облігаторний непропорційний	2 826 634,32	2 154 307,82	76
страхування вантажів та багажу (вантажобагажу)	762 087,26	618 455,08	81
страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	1 445 182,94	1 073 475,34	74
страхування майна (іншого, ніж передбачено видами 01.05-01.09)	619 364,12	462 377,40	75
Облігаторний пропорційний	9 624 468,71	8 074 994,25	84
Добровільне страхування сільськогосподарської продукції	390 167,70	137 454,59	35
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	712 351,90	641 116,71	90
страхування наземного транспорту (крім залізничного)	1 447 987,17	929 857,20	64
страхування медичних витрат	7 073 961,94	6 366 565,74	90
Факультативний пропорційний	584 963,39	566 742,93	97
Добровільне страхування відповідальності перед третіми особами	275 000,00	274 725,00	100
страхування вантажів та багажу (вантажобагажу)	66 558,39	65 932,80	99
страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)	243 405,00	226 085,13	93
2022 р.	8 972 551,53	6 380 226,11	71
Облігаторний непропорційний	2 479 109,18	1 628 900,29	66
Добровільне страхування вантажів та багажу (вантажобагажу)	977 052,01	676 896,41	69
Добровільне страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	1 051 440,01	666 402,71	63
Добровільне страхування майна (іншого, ніж передбачено видами 01.05-01.09)	450 617,15	285 601,16	63
Облігаторний пропорційний	5 745 602,75	4 013 950,67	70
Добровільне страхування медичних витрат	3 060 040,18	2 754 036,17	90
Добровільне страхування наземного транспорту (крім залізничного)	1 728 541,27	891 044,56	52
Добровільне страхування сільськогосподарської продукції	957 021,30	368 869,95	39
Факультативний пропорційний	747 839,61	737 375,15	99
Добровільне страхування відповідальності перед третіми особами	640 686,00	640 045,31	100
Добровільне страхування вантажів та багажу (вантажобагажу)	4 186,11	4 144,24	99
Добровільне страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)	102 967,50	93 185,59	91
ВСЬОГО:	22 016 066,33	17 181 458,99	78

АТ «СК «Країна» продемонструвала впевнений та обережний підхід до перестраховання, що виражається у зваженій перестраховальній політиці.

Таблиця 2.4

Операції з укладення договорів перестраховання з перестраховальниками-резидентами в АТ «СК «Країна» у 2020-2022 рр. [49]

Рік/вид перестраховання/вид страхування	загальна страхова сума (млн.грн)	передано в перестраховання (млн.грн)	% перестраховання
1	2	3	4
2020 р.	2 937,96	843,89	29
Інший	688,48	631,58	92
страхування вантажів та багажу (вантажобагажу)	688,48	631,58	92
Облігаторний пропорційний	0,00	0,00	0
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів	0,00	0,00	0
Факультативний пропорційний	2 249,48	212,31	9
страхування наземного транспорту (крім залізничного)	362,11	177,39	49
страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса	10,60	5,00	47
страхування від нещасних випадків	18,96	4,90	26
страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	1 300,47	17,51	1
страхування майна (іншого, ніж передбачено видами 01.05-01.09)	557,34	7,51	1
2021 р.	3 339 807,07	824 794,12	25
Інший	1 067 536,62	579 336,80	54
страхування вантажів та багажу (вантажобагажу)	1 067 536,62	579 336,80	54
Облігаторний пропорційний	0,00	0,00	0
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів	0,00	0,00	0
Факультативний пропорційний	2 272 270,45	245 457,31	11
страхування наземного транспорту (крім залізничного)	481 914,63	240 957,31	50
страхування від нещасних випадків	10 000,00	1 500,00	15
страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	1 246 249,07	2 100,00	0
страхування майна (іншого, ніж передбачено видами 01.05-01.09)	534 106,75	900,00	0
2022 р.	578 760,87	221 786,17	38
Інший	0,00	0,00	0
Добровільне страхування вантажів та багажу (вантажобагажу)	0,00	0,00	0
Облігаторний пропорційний	0,00	0,00	0
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів	0,00	0,00	0
Факультативний	30 000,00	10 000,00	33
Добровільне страхування фінансових ризиків	30 000,00	10 000,00	33
Факультативний пропорційний	548 760,87	211 786,17	39

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4
Добровільне страхування наземного транспорту (крім залізничного)	373 949,40	186 974,70	50
Обов'язкове страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження	174 811,47	24 811,47	14
ВСЬОГО:	3 921 505,90	1 047 424,17	27%

Її здатність управляти ризиками та забезпечувати фінансову стійкість в умовах невизначеності робить її надійним гравцем на ринку страхування.

Важливою особливістю стратегії АТ «СК «Країна» є ретельний аналіз ризиків, розподіл їх через перестраховування та диверсифікацію інвестицій. Це сприяє зменшенню експозиції до ризиків та забезпечує збалансовану підтримку клієнтів у важких ситуаціях.

Все зазначене сприяє підвищенню фінансової надійності та довіри як клієнтів, так і інвесторів до страхової компанії.

У Додатку А наведена інформація щодо структури активів, їх обтяжень, дотримання нормативу платоспроможності та достатності капіталу, нормативу ризиковості операцій та нормативу якості активів АТ «СК «Країна» у 2020-2022 рр.

Отже, якщо проаналізувати діяльність АТ «СК «Країна» щодо нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, то відповідно до умов «Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика» [34], станом на 30.09.2023 р. норматив ризиковості операцій в розмірі 159486 тис. грн складається з прийнятних активів, які відповідають критеріям та вимогам до диверсифікованості.

Грошові кошти на поточних рахунках, якими представлені страхові резерви складають 19215,3 тис. грн, або 12 % технічних резервів; грошові кошти на депозитах 75331 тис. грн, або 47,2 % (при цьому не більше 30% в кожному банку); облігації українських емітентів - 0 тис. грн., або 0 % (кредитний рейтинг

відповідає інвестиційному рівню та перебувають в біржовому списку, не більше 10% облігацій одного емітент); облігації Міністерства фінансів України ОВДП - 20424,8 тис. грн., або 12,8 %; нерухомість – 0 тис. грн, або 0% (не більше 10% в один об'єкт); права до перестраховиків 0 тис. грн., або 0% (нерезиденти мають рейтинг, вимоги до кожного перестраховика-резидента не більше 5%); кошти ДГВ ФЗП (10-15%) в МТСБУ – 57201,5 тис. грн, або 35,9 %; каса – 0 тис. грн.

Сумарна величина довгострокових та поточних зобов'язань та забезпечень АТ «СК «Країна» (нормативний обсяг активів) станом на 30.09.2023 р. складає 262921,4 тис. грн (в тому числі К = НЗП 68929,4 тис. грн.).

Нормативний обсяг активів зменшено на розмір відстрочених аквізиційних витрат (в межах 25% РНЗП, рядок 1060 Активу Балансу) – 21527 тис. грн.

Норматив платоспроможності та достатності капіталу є більшим, ніж сумарна величина всіх зобов'язань та забезпечень (нормативний обсяг активів) з урахуванням зменшення на розмір відстрочених аквізиційних витрат – 241394,4 тис. грн) та складається з таких прийнятних активів:

- грошові кошти – 95239,1 тис. грн.; нерухомість – 32834,5 тис. грн;
- облігації українських емітентів – 16062,3 тис. грн;
- облігації Міністерства фінансів України ОВДП - 20424,8 тис. грн;
- права вимоги до перестраховиків 5582,3 тис. грн;
- непрострочена дебіторська заборгованість за договорами страхування та перестраховання - 6907 тис. грн (не перевищує допустимий обсяг за видами страхування);
- кошти в МТСБУ (інформаційна довідка, рядок 1065 Активу) - 63911,8 тис. грн;
- дебіторська заборгованість (рядок 1140 Активу Балансу) за нарахованими відсотками за банківськими вкладками (депозитами) та за нарахованими відсотками по державним цінним паперам – 0 тис. грн;
- дебіторська заборгованість, що виникла внаслідок розміщення грошових коштів АТ «СК «Країна» в гарантійних фондах асистанських компаній виключно з метою гарантування медичного обслуговування клієнтів страховика в медичних

зкладах (рядок 1130 Активу Балансу, не більше 3 % нормативного обсягу активів) – 7559 тис. грн;

– активи з права користування відповідно до міжнародного стандарту фінансової звітності 16 «Оренда» у розмірі, що не перевищує розміру відповідного орендного зобов'язання – 4957 тис. грн.

Норматив якості активів – низькоризикові активи перевищують 40 відсотків страхових резервів. Норматив платоспроможності та достатності капіталу власника істотної участі – АТ «СК «Країна» не є учасником інших страховиків.

Слід зазначити, що витрати на агентську винагороду в сумі 39425 тис. грн. відображені в звітності у відповідності до розрахунку заробленої страхової премії з урахуванням віднесення частини витрат на агентську винагороду до складу відкладених аквізиційних витрат, згідно наказу про облікову політику АТ «СК «Країна».

Фактичний запас платоспроможності перевищує розрахунковий нормативний запас платоспроможності на 108,3 % та більш ніж 1 млн. євро.

Власний капітал складає 143949 тис. грн., вартість чистих активів складає 143594 тис. грн., що є більшим за зареєстрований статутний капітал (84985 тис. грн.). Гарантійний фонд складає 28073 тис. грн.

Резерв коливань збитковості станом на 30.09.2023 року відображено в формі FR000001 строка 1435 «Інші резерви». В розділі Звіт про власний капітал форми FR000001 відсутній стовпчик «Інші резерви» для відображення резерву коливань збитковості, тому в Звіті про власний капітал сума резерву коливань збитковості не відображена. (6620 тис. грн.).

Враховуючи досвід роботи АТ «СК «Країна» більше року в умовах воєнного стану, керівництво вважає, що Компанія зможе продовжувати діяльність і в майбутньому, за виключенням розвитку катастрофічних подій (окупації значних територій, застосування зброї масового ураження).

Компанія в умовах воєнного стану та військових дій продовжує роботу, забезпечує приймання звернень застрахованих осіб 24/7. Здійснює врегулювання

страхових випадків та виплату страхових відшкодувань по всій підконтрольній території України, крім зон активних бойових дій.

АТ «СК Країна» веде фінансову діяльність згідно зі звітними показниками [49], які демонструють фінансові результати та важливі показники Компанії протягом звітного періоду. Крім того, кожного року Компанія проводить стрес-тестування. Результати стрес-тестування, а саме відображення стресів на фінансовий стан АТ «СК «Країна», наведені в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Результати стрес-тестування АТ «СК «Країна» за період 2020- 2022 роки
[49]

1	Показники	на 31.12.2020		на 31.12.2021		на 31.12.2022	
		3	4	5	6	7	8
<i>i</i>	Стрессова подія	ΔВНА ⁱ	ЗВНА ⁱ	ΔВНА ⁱ	ЗВНА ⁱ	ΔВНА ⁱ	ЗВНА ⁱ
1	Зменшення на 30 % ринкової вартості акцій, які перебувають у лістингу на фондовій біржі, що включені до складу активів балансу	-	-	-	-	-	-
2	Зменшення на 40 % ринкової вартості акцій, які не перебувають у лістингу, що включені до складу активів балансу	2832	1,90%	-	-	-	-
3	Зниження на 10 % цін на облігації підприємств, що включені до складу активів балансу	2107	1,40%	1 797	1,20%	1 771	1,30%
4	Підвищення обмінного курсу іноземних валют відносно гривні на 25 %	-	-	-	-	-	-
5	Зниження обмінного курсу іноземних валют відносно гривні на 25 %	8720	6%	3 787	2,50%	11 655	8,40%
6	Зниження ринкових цін на нерухомість на 25%	-	-	17 743	11,70%	15 556	11,20%

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8
7	Збільшення загальної суми виплат за обов'язковим страхуванням цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів страхування на 30 % (для страховиків, що здійснюють таке страхування)	15704	11%	17 781	11,70%	14 037	10,10%
8	Збільшення загальної суми виплат за медичним страхуванням (безперервним страхуванням здоров'я) на 40 % (для страховиків, що здійснюють таке страхування)	53235	36%	63 322	41,70%	47 048	33,90%
9	Збільшення витрат, пов'язаних з обслуговуванням договорів медичного страхування (безперервного страхування здоров'я), на 10 % (для страховиків, що здійснюють таке страхування)	1326	0,90%	1 110	0,70%	208	0,10%
10	Збільшення рівня смертності для кожної вікової групи на 15 % (для страховиків, що здійснюють страхування життя)	-	-	-	-	-	-
11	Зменшення рівня смертності для кожної вікової групи на 20 % (зі страхування життя)	-	-	-	-	-	-
12	Збільшення рівня тимчасової втрати працездатності, інвалідності, отримання травматичних ушкоджень, функціональних розладів здоров'я на 35 % у першій рікдії договорів страхування та збільшення рівня тимчасової втрати працездатності, інвалідності, отримання травматичних ушкоджень, функціональних розладів здоров'я на 25 % протягом наступних років дії договорів страхування (зі страхування життя)	-	-	-	-	-	-

Зміна величини нетто-активів у відсотках, що визначається за формулою:

$$ЗВНА^i = \frac{\Delta ВНА^i}{ВНА_3} \times 100 \%, \quad (2.1)$$

де $\Delta ВНА^i$ – різниця між величиною нетто-активів відповідно до звітних даних страховика та величиною нетто-активів, оцінених згідно з припущенням, що описує i -ту стресову подію, у грн., що визначається за формулою:

$$\Delta ВНА^i = ВНА_3 - ВНА_c^i, \quad (2.2)$$

де $ВНА_3$ – загальна величина нетто-активів відповідно до звітних даних страховика у грн;

$ВНА_c^i$ – величина нетто-активів, оцінених згідно з припущенням, що описує i -ту стресову подію, у грн. ($i = 1; n$, n – кількість стресових подій, $n = 12$).

Отже, розглянемо результат проведеного стрес-тестування за даними 2022 року. При зниженні на 10 % цін на облігації підприємств, що включені до складу активів балансу:

– фактичний запас платоспроможності АТ «СК «Країна» зменшиться на 1771 тис. грн. та складатиме 136 972 тис. грн.

Незважаючи на зменшення ринкової вартості облігацій фактичний запас платоспроможності буде перевищувати нормативний запас платоспроможності на 49 109 тис. грн.

При зниженні обмінного курсу іноземних валют відносно гривні на 25 %:

– грошові кошти та їх еквіваленти зменшаться до 59 784 тис. грн, для покриття технічних резервів Компанії береться 48 989 тис. грн.

Отже, зниження обмінного курсу іноземних валют не вплине на покриття технічних резервів.

При зниженні ринкових цін на нерухомість на 25 %:

– нерухоме майно зменшиться до 46 668 тис. грн, для покриття технічних резервів Компанії береться 19 331 тис. грн.

Отже, зниження ринкових цін на нерухомість не вплине на покриття технічних резервів.

При збільшенні загальної суми виплат за обов'язковим страхуванням цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (далі - ОСЦПВВНТЗ) на 30 %:

– майбутні виплати можуть збільшитися на 14 037 тис. грн. Відповідно до проведеного тесту адекватності резервів сформовані технічні резерви по ОСЦПВВНТЗ перевищують розрахункові за методикою ланцюгової градації з тенденціями коефіцієнтів збитків на 9 293 тис. грн.

Для покриття технічних резервів Компанії береться 19 331 тис. грн. Різниця, яка не береться для покриття технічних резервів Компанії становить 42 893 тис. грн. та 22 450 тис. грн грошових коштів та їх еквівалентів, які не беруться для покриття технічних резервів Компанії.

Таким чином, сформованих технічних резервів по ОСЦПВВНТЗ та грошових коштів та їх еквівалентів, які не беруться для покриття технічних резервів Компанії, буде достатньо для покриття виплат у випадку збільшення загальної суми виплат по ОСЦПВВНТЗ на 30 %.

При збільшенні загальної суми виплат за медичним страхуванням (безперервним страхуванням здоров'я) на 40 %:

– майбутні виплати можуть збільшитися на 47 048 тис. грн. Зважаючи на те, що вартість нерухомого майна складає 62 224 тис. грн., а для покриття технічних резервів Компанії береться 19 331 тис. грн, то різниця, яка не береться для покриття технічних резервів Компанії становить 42 893 тис. грн та 22 450 тис. грн грошових коштів та їх еквівалентів, які не беруться для покриття технічних резервів Компанії.

Таким чином, нерухомого майна, грошових коштів та їх еквівалентів, які не беруться для покриття технічних резервів Компанії, буде достатньо для покриття виплат у випадку збільшення загальної суми виплат за медичним страхуванням на 40 %.

При збільшенні витрат, пов'язаних з обслуговуванням договорів медичного страхування (безперервного страхування здоров'я) на 10 %:

– майбутні витрати можуть збільшитися на 208 тис. грн. Для Компанії зазначена сума є не суттєвою.

Отже, як показують результати проведеного стрес-тестування 2022 року, жодна зі стресових подій не вплине на платоспроможність АТ «СК «Країна» та в майбутньому Компанія зможе виконувати свої зобов'язання перед клієнтами у повному обсязі.

АТ «СК «Країна» здійснює важливу фінансову діяльність на ринку страхування. Оцінка власних коштів, платоспроможності та перестрахових операцій є ключовим елементом, який гарантує стійкість та надійність компанії у виконанні своїх фінансових зобов'язань перед страхувальниками.

2.2. Формування та ефективність розміщення страхових резервів страховика

Формування та ефективність розміщення страхових резервів є ключовим аспектом фінансової діяльності страхової компанії АТ «СК «Країна». Розміщення страхових резервів грає важливу роль у забезпеченні відшкодування збитків застрахованим особам в разі настання страхового випадку [14].

Ефективність розміщення страхових резервів визначається здатністю компанії адекватно оцінювати потенційні ризики, які можуть виникнути в майбутньому, та визначати необхідний обсяг резервів для їх покриття. Оптимальне розподілення резервних коштів дозволяє компанії забезпечити фінансову стійкість та готовність до виплати збитків у будь-який момент.

При формуванні страхових резервів, компанія повинна враховувати не тільки поточні страхові зобов'язання, але й прогнозувати майбутні виплати, які можуть виникнути з уже укладених договорів. Це дозволяє підтримувати достатню ліквідність та гарантувати своєчасну виплату компенсацій застрахованим особам.

Збалансоване розподілення страхових резервів також допомагає зменшити фінансові ризики, пов'язані зі змінами на ринку та непередбачуваними подіями.

Розсунутий підхід до розміщення резервів дозволяє компанії знизити можливість великих збитків через концентрацію ризиків [6].

Отже, ефективне формування та розміщення страхових резервів відіграє ключову роль у фінансовій стійкості та успішності страхової компанії АТ «СК «Країна». Правильна стратегія в цьому напрямку допомагає забезпечити надійність та довіру клієнтів, а також знижує фінансові ризики та сприяє стабільному функціонуванню на ринку страхування.

Для забезпечення виконання зобов'язань по договорах страхування створюються технічні резерви, склад яких та методи розрахунку за видами страхування визначено у внутрішній політиці АТ «СК «Країна» з формування технічних резервів, яка розроблена у відповідності до Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими ніж страхування життя, затвердженої Розпорядженням Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 18.09.2018 року N 1638:

- резерв незароблених премій (РНЗП);
- резерв заявлених, але не виплачених збитків;
- резерв збитків, які виникли, але не заявлені;
- резерв коливань збитковості [24].

Страховик формує резерви незароблених премій в розрізі видів страхування наступними методами:

- Метод «коефіцієнта збитковості»;
- Метод «1/365».

При розрахунку резерву збитків, які виникли, але не заявлені використовуються актуарні методи - метод Борнхуеттера-Фергюссона та метод лінійної комбінації [24].

Частки перестраховиків у страхових резервах розраховуються аналогічними методами.

При проведенні перевірки адекватності страхових зобов'язань використовується метод ланцюгової градації з тенденціями коефіцієнтів збитків (метод Chain ladder).

Розмір технічних резервів АТ «СК «Країна» за 2020 -2022 роки наведені в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Таблиця 2.6

Розмір технічних резервів АТ «СК «Країна» у 2020-2022 рр. [49]

Технічні резерви	2020 р. (тис. грн)	2021 р. (тис. грн)	2022 р. (тис. грн)
1	2	3	4
Величина сформованих страхових резервів на кінець звітного періоду	137518	160965	148770
Величина сформованих технічних страхових резервів на кінець звітного періоду	137518	160965	148770
Величина сформованих резервів незароблених премій, що належать до технічних страхових резервів, на кінець звітного періоду	87448	100228	85256
Резерв заявлених, але не виплачених збитків, на кінець звітного періоду	44233	49861	43931
Резерв збитків, які виникли, але не заявлені, на кінець звітного періоду	5837	10876	19583
Резерв коливань збитковості на кінець звітного періоду	0	0	0
Резерви катастроф на кінець звітного періоду	0	0	0
Резерви із страхування життя на кінець звітного періоду	0	0	0
Резерви довгострокових зобов'язань, що належать до резервів із страхування життя, на кінець звітного періоду	0	0	0
Залишки страхових платежів із державного обов'язкового страхування на кінець звітного періоду	0	0	0
Величина сформованих страхових резервів в іноземній валюті на кінець звітного періоду	0	0	0

При розміщенні коштів страхових резервів страховик повинен дотримуватися вимог до якості, безпечності, прибутковості, ліквідності та диверсифікованості активів (див. табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Розміщення страхових резервів АТ «СК «Країна» за 2020-2022 рр.[49]

Показники	Активи, які враховано до нормативу ризиковості операцій (представлення коштів сформованих страхових резервів), тис. грн		
	2020 р.	2021 р.	2022 р.
1	2	3	4
УСЬОГО:	137 518,0	160 965,0	148 770,0
1) грошові кошти на поточних рахунках, у тому числі:	4 536,8	16 446,8	9 521,4
2) банківські вклади (депозити) та рахунки умовного зберігання (ЕСКРОУ), у тому числі:	71 901,5	51 043,2	39 467,1
3) банківські метали, в тому числі поточні та вкладні (депозитні) рахунки в банківських металах, у тому числі:		0,0	0,0
4) нерухоме майно	18 247,0	20 516,3	19 331,4
5) акції		0,0	0,0
6) облігації підприємств (крім цільових облігацій)	11 105,7	8 006,5	0,0
7) іпотечні сертифікати та іпотечні облігації	0,0	0,0	0,0
8) облігації місцевих позик та міжнародних фінансових організацій	0,0	0,0	0,0
9) цінні папери, що емітуються державою	0,0	17 710,4	31 214,3
10) права вимоги до перестраховиків:	3 621,3	4 661,3	0,0
у тому числі до таких перестраховиків – резидентів (назва, код ЄДРПОУ та рейтинг фінансової надійності перестраховика-резидента):		0,0	0,0
у тому числі до таких перестраховиків – нерезидентів (назва, код ЄДРПОУ та рейтинг фінансової надійності перестраховика-нерезидента):	3 621,3	4 661,3	0,0
11) інвестиції в економіку України за напрямками інвестування галузей економіки за рахунок коштів страхових резервів, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 № 1211	0,0	0,0	0,0
12) кредити страхувальникам – фізичним особам, що уклали договори страхування життя, в межах викупної суми на момент видачі кредиту та під заставу викупної суми – для страхових резервів із страхування життя	0,0	0,0	0,0
13) довгострокове фінансування (кредитування) житлового будівництва	0,0	0,0	0,0
14) готівка в касі в обсягах лімітів залишків каси, розрахунок яких установлений Національним банком України	0,0	0,0	0,0

Продовження табл. 2.7

1	2	3	4
15) залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах, що сплачені страховиками до централізованих страхових резервних фондів МТСБУ ВСЬОГО, із них:	28 105,7	42 580,5	49 235,8
залишки коштів, сплачені страховиком до централізованих страхових резервних фондів Моторного (транспортного) страхового бюро України, в обсязі не більше ніж розміри коштів, що використовуються виключно для виконання таким страховиком зобов'язань за укладеними договорами обов'язкового страхування (перестраховання) цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, збільшені на дебіторську заборгованість, що виникла внаслідок розрахунків з прямого врегулювання збитків (вимог) за такими договорами.	0,0	42 580,5	49 235,8
16) непрострочена дебіторська заборгованість за укладеними договорами страхування за окремими видами страхування*(в межах РНЗП за видами страхування)	0,0	0,0	0,0
17) непрострочена дебіторська заборгованість за укладеними договорами страхування та перестраховання з обов'язкового страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту, та за договорами, визначеними в пункті 5 розділу II Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, затвердженої розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.12.2004 р. № 3104	0,0	0,0	0,0
18) непрострочена дебіторська заборгованість за укладеними договорами страхування з видів страхування, не зазначених у підпунктах 16 та 17 даного додатку (в межах 40% РНЗП)	0,0	0,0	0,0

Наявних активів АТ «СК «Країна» достатньо як для покриття технічних резервів прийнятними активами з урахуванням вимог чинного «Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика» від 07.06.2018 року № 850, так і для покриття інших зобов'язань [34].

Для виконання чинних та перспективних вимог до платоспроможності компанії та покриття нормативного запасу платоспроможності, акціонерами може бути надана фінансова допомога в обсязі 10 млн. в рік, в тому числі і за рахунок дивідендів від інших інвестицій, крім участі в страховій компанії.

Таких обсягів додаткового фінансування АТ «СК «Країна» буде цілком достатньо для виконання вимог чинної Постанови Нацкомфінпослуг № 850 та перспективних регуляторних проектів НБУ. Таким чином, можна зробити

висновок про ефективність формування та розміщення страхових резервів АТ «СК «Країна» [7]:

- позитивним аспектом формування та розміщення страхових резервів АТ «СК «Країна» є диверсифікація ризиків;

- оцінюючи ефективність формування та розміщення страхових резервів АТ «СК «Країна», можна стверджувати, що компанія має здатність до адаптації до нових обставин та вирішення складних завдань;

- збільшення ризику та витрат в умовах змін може вимагати від компанії розробки нових стратегій, а також впровадження ефективних методів управління та контролю за ризиками. диверсифікація ризиків може виявитися важливою стратегією для забезпечення стабільності та успішності компанії в непередбачуваних умовах ринку.

В цілому, такий підхід може свідчити про гнучкість та готовність АТ «СК «Країна» адаптуватися до нових викликів і змін на ринку. Вдосконалення маркетингових та управлінських практик допоможе Компанії зберегти конкурентоспроможність та здатність до ефективного реагування на динаміку бізнес-середовища.

2.3. Страховий портфель та тарифна політика страховика

Аналіз страхового портфеля та тарифної політики АТ «СК «Країна» дозволяє здійснити огляд складу та характеристик страхових продуктів, а також визначити стратегію ціноутворення, що впливає на прибутковість та конкурентоспроможність компанії на ринку страхування [10].

Відповідно до структури валових надходжень страхових премій у 2020-2022 році, пріоритетними видами страхування на ринку України є: – страхування наземного транспорту (крім залізничного);

- обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;

- добровільне медичне страхування.

Частка зазначених видів страхування на ринку України займає 69,4%. Структура портфелю АТ «СК «Країна» (65,7%) за вказаними видами страхування є подібною до загальних тенденцій на ринку страхування України [49].

Інформація про надходження страхових премій за всіма видами страхування АТ «СК «Країна» за 2020-2022 роки представлена в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Показники надходження страхових премій за всіма видами страхування
АТ «СК «Країна» за 2020-2022 рр. [49]

Вид страхування	2020 р.		2021 р.		2022 р.	
	Кіл-ть договорів страхування (од.шт)	Сума страхових платежів (тис. грн)	Кіл-ть договорів страхування (од.шт)	Сума страхових платежів (тис. грн)	Кіл-ть договорів страхування (од.шт.)	Сума стр. Платежі в (тис. грн)
1	2	3	4	5	6	7
Добровільні види страхування:						
Страхування від нещасних випадків	2089	5806	3484	1627,2	1189	2269,7
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	5262	208293,8	12056	209788,4	7072	168376
Страхування здоров'я на випадок хвороби	237171	110069,9	293881	177558,4	135411	125967,6
Страхування наземного транспорту (крім залізничного)	3927	74265,5	9995	82825,6	5522	55803,2
Страхування водного транспорту	11	150,6	11	136,2	19	60,7
Страхування вантажів та багажу (вантажобагажу)	633	2582	465	3949	227	2777,3
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	2059	3581,3	2123	3625	940	2186,3
Страхування майна (іншого, ніж передбачено графами 7 - 12)	2017	2086,7	2080	1757,5	1002	1222,9
Страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту	5911	6464,7	11819	7249,4	7564	4155,4
Страхування відповідальності власників водного транспорту	12	409,7	8	20,2	5	24,7
Страхування відповідальності перед третіми особами	324	629,3	427	1174,4	286	481,8
Страхування фінансових ризиків	86	114,8	13	29,7	81	887,5
Страхування медичних витрат	347	1121,2	502	1978,2	313	976,6
Страхування повітряного транспорту	0	0	1	69,3	0	0
Страхування залізничного транспорту	1	81,9	2	208,4	1	110,9
Страхування сільськогосподарської продукції	2	88,5	27	5070,5	8	2831,9
страхування виданих гарантій (порук)	0	0	0	0	0	0

Продовження табл.2.8

1	2	3	4	5	6	7
Обов'язкові види страхування:						
Особисте страхування працівників відомчої та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд)	119	426,6	56	286,1	28	252,7
Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті	8183	12646,6	10924	13580,5	5082	11720,3
Авіаційне страхування цивільної авіації	18	67,1	19	91,5	0	0
Страхування цивільної відповідальності власників ТЗ (за звичайними договорами)	152485	120767,6	150376	130175,5	109154	112710,3
Страхування цивільної відповідальності власників ТЗ (за дод. договорами)	0	0	0	0	0	0
Страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки	64	244,2	49	266,9	62	257,4
Страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів	595	126,7	651	132,1	390	201,4
Страхування відповідальності власників собак (за переліком ...) щодо шкоди, яка може бути заподіяна третім особам	21	1,7	60	4,1	31	2,8
Страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю	4747	232,1	8051	338,5	6921	279,8
Страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження	5	1,7	3	1,1	6	6,1
Страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса	166	239,8	150	195,3	129	242,7
Всього:	426255	550500	507233	642139	281443	493806

Структура страхового портфелю АТ «СК «Країна» у 2022 р. відносно страхового ринку України зображена на графічних рис. 2.1-2.2.

У порівнянні з 2021 р. у 2022 р. ринок України у сфері non-life страхування в розмірі обсягу валових страхових премій зменшився на 20,7%, в той же час цей показник в АТ «СК «Країна» зменшився на 23,0%, що відповідає загальній тенденції страхового ринку України.

Частка АТ «СК «Країна» на ринку страхування non-life несуттєво зменшилась з 1,5% (у 2021 році) до 1,4% (у 2022 році), що свідчить про те, що

Компанії вдалося зберегти свої позиції на страховому ринку, а також про високу довіру споживачів страхових послуг.

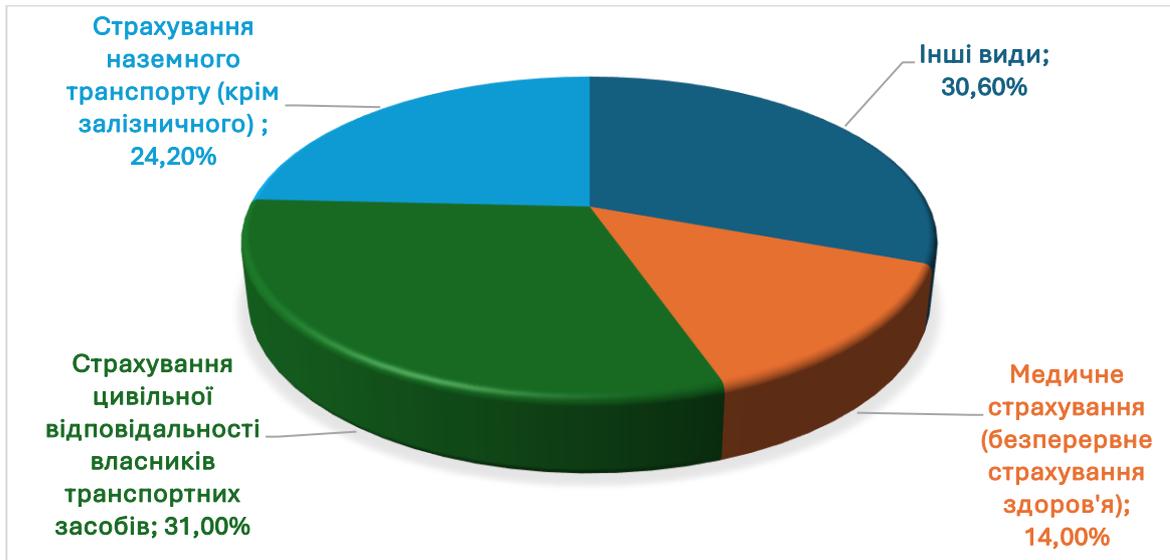

Рис. 2.1. Структура страхового ринку України (non-life) у 2022 р.

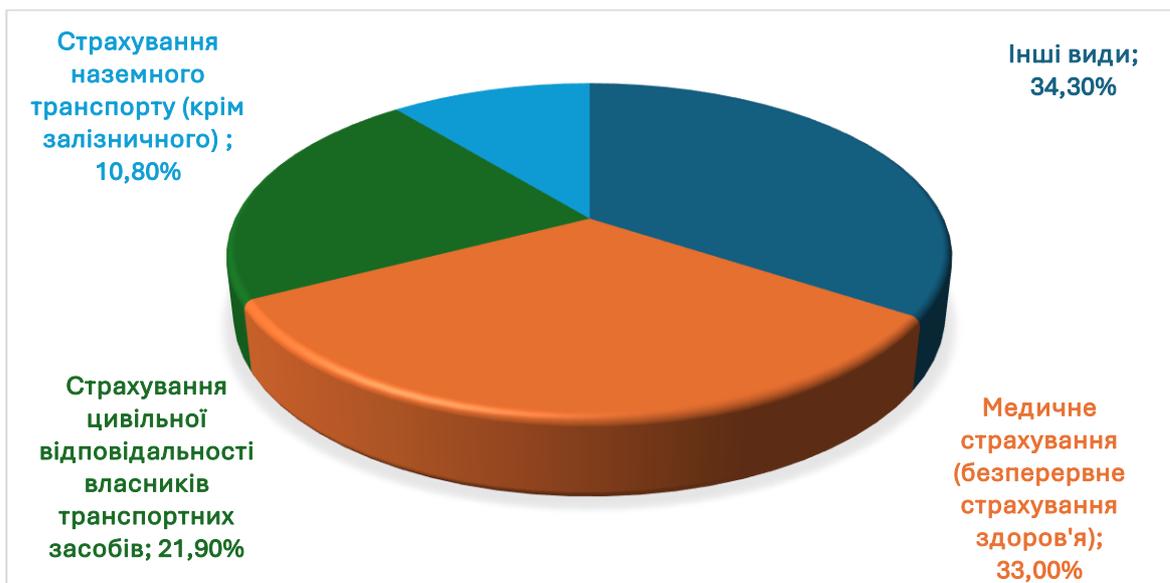

Рис. 2.2. Структура страхового портфелю АТ «СК «Країна» у 2022 р.

У відповідності до прогнозів розвитку страхового ринку (згідно даних Національної асоціації страховиків України), розмір страхових премій у 2023 році, порівняно з 2022 роком збільшиться на 7,4%, а відповідно до бізнес-плану АТ «СК «Країна», без урахування впливу на обсяги страхування припинення співпраці з АТ КБ «ПриватБанк» по програмі страхування здоров'я на випадок

хвороби, цей показник збільшиться на 12,6%, що відповідає загальним очікуванням на ринку.

Ринок страхування наземного транспорту (крім залізничного).

АТ «СК «Країна» у 2022 році за договорами страхування наземного транспорту (крім залізничного) отримала 56,25 млн. грн., що на 32,6% менше порівняно з 2021 роком, що є більшим ніж показники ринку, який зменшився на 20,7%, що насамперед пов'язано з орієнтованістю Компанії на збільшення рентабельності. Слід зазначити, що АТ «СК «Країна» зберегла свою частку на ринку страхування наземного транспорту (крім залізничного).

Ринок обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (за внутрішніми договорами).

АТ «СК «Країна» у 2022 році за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів отримала 113,71 млн. грн, що на 13,2% менше порівняно з 2021 роком. В свою чергу, ринок страхування за внутрішніми договорами зменшився на 1%. Середня страхова премія АТ «СК «Країна» в 2022 році на 9% більша (1042 грн), ніж в середньому на ринку (959 грн), що свідчить про зважену тарифну політику.

Ринок добровільного медичного страхування.

АТ «СК «Країна» у 2022 році за договорами добровільного медичного страхування отримала 168,51 млн. грн., що на 19,7% менше порівняно з 2021 роком. В свою чергу, ринок за цим видом страхування зменшився на 23,7%. Більш стримане зменшення страхових премій за цим видом страхування в АТ «СК «Країна» відносно ринку, пов'язане зі збереженням портфелю основних страхувальників.

Слід зазначити, що частка АТ «СК «Країна» на ринку добровільного медичного страхування зросла в 2022 році до 3,5% у порівнянні з 3,3% у 2021 році.

Тарифна політика страхової компанії – це стратегія та підходи, які визначають, яким чином ця компанія встановлює та визначає тарифи (вартість страхових полісів) для своїх клієнтів. Тарифна політика грає важливу роль у

функціонуванні страхової компанії та впливає на її прибуток, конкурентоспроможність та здатність задовольняти потреби клієнтів.

АТ «СК «Країна» проводить зважену тарифну політику. Принципи розрахунку страхового тарифу за ризиковим видом страхування базуються на:

- зборі статистичних даних по об'єктах страхування та страхових випадках за минулий (розрахунковий або тарифний) період та перевірка його однорідності для включення в одну тарифну групу договорів (об'єктів страхування);
- визначенні частоти страхової події як частки від поділу числа страхових подій на загальну кількість об'єктів страхування для тарифної групи;
- визначенні математичного очікування та середнього квадратичного відхилення величини страхового збитку (страхової виплати) за страховими випадками та середньої страхової суми на один договір страхування за видом страхування (тарифної групи);
- розрахунку основної частини нетто-ставки;
- розрахунку ризикової надбавки;
- розрахунку нетто-ставки як суми основної частини та ризикової надбавки;
- розрахунку брутто-ставки як суми нетто-ставки та навантаження, що враховує витрати на ведення справи страхової компанії, що припадають на один договір.

Ключовим завданням є збереження структури страхового портфелю, утримання та покращення позиції на ринку, технологічний розвиток та запровадження цифрових технологій, удосконалення клієнтського сервісу, зміцнення конкурентоспроможності, гнучкість та адаптація до тенденцій на ринку.

Одним із інструментів дослідження конкурентоспроможності страхових компаній, стратегічного аналізу і планування, який дозволяє побудувати стратегію поведінки страховика на страховому ринку є SWOT-аналіз: Strengths (Сили), Weaknesses (Слабкості), Opportunities (Можливості), Threats (Загрози). Цей інструмент допомагає проаналізувати внутрішні фактори (сильні та слабкі

сторони), які впливають, і зовнішні фактори (можливості та загрози), які можуть мати вплив на страхову компанію (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

SWOT- аналіз АТ «СК «Країна»

SWOT-аналіз АТ «СК «Країна»		Зовнішнє середовище компанії			
		МОЖЛИВОСТІ:	ЗАГРОЗИ:		
		<p>Посилення контролю за діяльністю страховиків з боку регулятора.</p> <p>Удосконалення законодавства, що сприятиме розвитку страхового бізнесу, в тому числі нові Закони України Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та ЗУ «Про страхування».</p> <p>Збільшення ролі страхового посередництва.</p>	<p>Політична та економічна нестабільність.</p> <p>Високий рівень інфляції.</p> <p>Зростання цін на послуги.</p> <p>Конкуренція з боку іноземних страхових компаній.</p>		
внутрішнє середовище компанії	СИЛЬНІ СТОРОНИ:	СТРАТЕГІЇ:		СТРАТЕГІЇ:	
	1	2		3	
	<p>СК «Країна» входить в ТОП-20 компаній по надходженню страхових платежів та страхових виплат по стратегічним видам страхування на ринку України, а саме:</p> <p>наземного транспорту (крім залізничного);</p> <p>цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за внутрішніми договорами);</p> <p>медичного страхування.</p>	<p>Підвищення лідируючих позицій на страховому ринку України.</p> <p>Розширення взаємозв'язків з міжнародними та вітчизняними страховими компаніями.</p> <p>Розвиток соціально значущих видів страхування.</p> <p>Інтеграція до міжнародного ринку страхування.</p>	<p>Постійний аналіз рентабельності кожного виду страхування.</p> <p>Постійний андеррайтинговий контроль, щодо збитковості страхових продуктів.</p> <p>Підвищення рівня довіри серед населення.</p> <p>Дослідження потреб споживачів.</p>		

Продовження табл. 2.9

	1	2	3
внутрішнє середовище компанії	<p>Двадцяти восьмирічний досвід роботи на страховому ринку України.</p> <p>Висококваліфікований персонал з великим досвідом роботи на страховому ринку.</p> <p>Розвинена регіональна мережа.</p> <p>Диверсифікований страховий портфель компанії.</p> <p>Зростання рентабельності бізнесу компанії за останні роки.</p> <p>Високий рівень інформаційної прозорості компанії.</p> <p>Діючи облігаторні договори з міжнародними компаніями (Hannover Ruck SE, Swiss RE).</p>	<p>Постійне підвищення професіоналізму працівників.</p>	<p>Здійснення маркетингових заходів з метою розширення клієнтської бази.</p>
	<p>СЛАБКІ СТОРОНИ:</p> <p>Слабка маркетингова діяльність.</p> <p>Слабка конкурентна позиція компанії у сфері майнового страхування, страхування вантажів та загальної відповідальності.</p> <p>Перевага корпоративного страхування над роздрібним.</p>	<p>СТРАТЕГІЇ:</p> <p>Удосконалення та розвиток існуючої нормативно-правової бази страхування.</p> <p>Розвиток представленості компанії по всіх каналах продажу.</p> <p>Розвиток нових (більш рентабельних) каналів продажу (онлайн продажі).</p> <p>Розширення клієнтської бази.</p>	<p>СТРАТЕГІЇ:</p> <p>Розвиток інноваційної діяльності компанії.</p> <p>Аналіз діяльності компаній конкурентів.</p> <p>Ефективне інформування населення про послуги компанії.</p>

Таким чином, плани АТ «СК «Країна» по залученню страхових премій базуються на очікуванні збереження кількості укладених договорів страхування на рівні 2022 року на період до закінчення активних бойових дій по основних лініях бізнесу. Середні страхові премії за договорами (полісами) страхування по видах страхування та прогнозовані суми збитків за страховими подіями на друге півріччя 2023 року та 2024-2026 роки визначені на базі середніх значень за I півріччя 2023 (для доходів) та останні 12 місяців (для збитків) з коригуванням середніх збитків за договорами страхування по видах страхування на рівні інфляції відповідно до інфляційного звіту НБУ.

Заплановано середньорічне зростання вартості договорів страхування (страхової премії) в 10% на 2024 рік, та по 5% на 2025/2026 роки. За видами

страхування, де не зареєстровано збитки за останні 12 місяців, для прогнозу збитків використано статистичну частоту збитків по страхуванню від нещасних випадків (1,58%) та умовне значення полісної збитковості 20%.

Щодо прогнозу збитків за видом медичне страхування (безперервне страхування здоров'я), то в базовому сценарії розрахунки базуються на прийнятому індикативі нетто-ставки (під збитки) в калькуляторі страхового тарифу в 70%, без урахування поточного значення збитковості в 58%.

Щодо доходів та збитків за видом страхування ОСЦПВ, то враховано попередні оцінки впливу майбутніх змін до Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» на середню вартість полісу та середню суму збитку.

Частоту настання страхових подій прийнято у відповідності до їх статистики за останні 12 місяців (період з 01.07.2022 р. по 30.06.2023 р.). Враховуючи прогнозоване значне збільшення вартості полісу ОСЦПВ, очікується зниження в кількості укладених договорів на 20% в 2024 році в порівнянні з 2023 роком для страхувальників – фізичних осіб, та фіксація на 2025/2026 роки щорічної кількості укладених договорів.

В базовому сценарії зміна умов ОСЦПВ приведе до збільшення середнього збитку на 50% по новим укладеним договорам страхування з подальшим коригуванням на інфляцію.

Основні аспекти тарифної політики АТ «СК «Країна» включають такі важливі елементи [30]:

Визначення тарифів. Встановлення вартості страхових полісів для різних видів страхування та категорій клієнтів. Тарифи можуть бути розраховані на основі різних факторів, таких як статистика, історія страховиків, вік, стать, ризику тощо.

Актuarна оцінка. Використання актуарних методів та аналізу для визначення адекватних тарифів, враховуючи ризики та потреби компанії.

Конкурентоспроможність. Розгляд конкурентного середовища та визначення, як страхова компанія може залишатися конкурентоспроможною на ринку, пропонуючи адекватні тарифи для клієнтів.

Адаптація до змін. Врахування змін у ризиках, клієнтських потребах та ринкових умовах для адаптації тарифної політики компанії.

Рівень вибору та диференціація. Визначення того, наскільки страхова компанія дозволяє клієнтам вибирати рівень покриття та як вона диференціює тарифи для різних категорій клієнтів.

Ризики та резерви. Врахування фінансових ризиків та формування відповідних резервів для покриття можливих страхових виплат.

Захист прав споживачів. Забезпечення прозорості та дотримання прав споживачів при встановленні тарифів та укладанні страхових угод.

Стратегія прибутковості. Визначення прибутковості та маржі для різних видів страхування та ліній бізнесу.

Звітність та аналіз. Моніторинг та аналіз результатів тарифної політики, включаючи фінансовий ефект та реакцію ринку на тарифи.

Заходи зі збереження клієнтів. Розробка стратегій збереження клієнтів через привабливі тарифи та високий рівень обслуговування.

Ці аспекти допомагають страховим камінням встановлювати тарифи, які б враховували ризики, були конкурентоспроможними та сприяли прибутковості бізнесу.

Аналіз ризиків є невід'ємною частиною тарифної політики АТ «СК «Країна». Цей процес передбачає детальний розгляд потенційних небезпек та можливих подій, які можуть призвести до збитків або виплат зі сторони компанії. Для кожного виду страхування, будь-то автомобільне, медичне, страхування від пожежі чи інше, проводиться аналіз, який допомагає визначити рівень ризику та вірогідність виникнення подій.

Компанія аналізує історію минулих збитків та страхових виплат. Це допомагає визначити, які типи подій є найбільш вразливими для клієнтів та компанії і наскільки великими можуть бути збитки.

Компанія ідентифікує ризикові фактори, які можуть вплинути на страховий випадок. Це можуть бути зовнішні фактори, такі як погодні умови, суспільно-політична ситуація або внутрішні - стан об'єкта страхування, стан здоров'я тощо.

Компанія намагається прогнозувати майбутні ризики на основі аналізу поточних тенденцій та подій. Це допомагає вчасно реагувати на нові ризики та адаптувати тарифи та умови страхування.

Аналіз ризиків допомагає АТ «СК «Країна» ефективно оцінювати ризики та встановлювати адекватні тарифи, забезпечуючи клієнтів надійним страховим покриттям при одночасному забезпеченні фінансової стійкості компанії.

Фактори, які визначають вартість страхового полісу, є ключовими складовими тарифної політики АТ «СК «Країна». Врахування цих факторів дозволяє створити баланс між вартістю страхового покриття та фінансовою прийнятністю для клієнтів.

Вік та стать страхувальника є важливими факторами, які впливають на ризики. Молоді водії або особи старшого віку можуть мати більше ризикованих ситуацій на дорозі або більше медичних проблем, що може впливати на вартість страхового покриття.

У медичному страхуванні стан здоров'я страхувальника може впливати на можливість майбутніх медичних витрат. Клієнти з хронічними захворюваннями можуть потребувати більше медичних послуг, що вплине на вартість страховки.

Використання технологій, таких як смарт-сенсори у автомобільному страхуванні, може допомогти зібрати дані про стиль водіння та використання автомобіля, що впливає на вартість полісу.

Обсяг та види покриття також впливають на вартість страхового полісу. Чим ширше покриття, тим вища вартість страховки.

Аналіз цих факторів дозволяє АТ «СК «Країна» встановлювати тарифи, які відображають реальний ризик та забезпечують належне страхове покриття для клієнтів [18].

Тарифна політика також враховує конкурентність на ринку. Страхова компанія має підібрати такі тарифи, що вигідні для клієнтів та одночасно забезпечують стабільність фінансової позиції компанії.

Здатність адаптувати тарифи до змін на ринку та вимог клієнтів є важливим аспектом конкурентоспроможності. Гнучкість дозволяє швидко реагувати на зміни та змінювати тарифи відповідно до потреб ринку [19].

Крім ціни, Компанія може надавати додаткові переваги, такі як швидка обробка заявок, інноваційні послуги, знижки за безаварійну їзду тощо, що робить її привабливішою для клієнтів.

Ефективне управління внутрішніми процесами та витратами також впливає на конкурентоспроможність. Зниження витрат може дозволити компанії пропонувати більш вигідні та конкурентоспроможні тарифи.

Незважаючи на конкурентний характер, важливо підтримувати високу якість послуг та забезпечувати задоволеність клієнтів. Якість обслуговування може бути вирішальним фактором для здатності залучити та утримати клієнтів.

Загальна конкурентоспроможність тарифної політики АТ «СК «Країна» полягає у здатності балансувати між вигідністю для клієнтів та забезпеченням стабільності Компанії, що дозволяє їй ефективно конкурувати на ринку страхування.

Аналіз було здійснено на основі даних АТ «СК «Країна». Регіональна мережа нараховує 35 підрозділів та представлена по всій Україні. Аналіз власного капіталу АТ «СК «Країна» за 2020-2022 рр. показав стабільність статутного капіталу та відповідність законодавчим вимогам, підтверджуючи фінансову надійність компанії. Компанія забезпечує платоспроможність та ефективно використовує ресурси для подальшого розвитку, укладаючи перестраховальні договори для зменшення фінансових ризиків. Важливим чинником фінансової надійності АТ «СК «Країна» є зростання страхових резервів з 137,5 млн грн до 148,8 млн грн у 2020-2022 рр. Компанія дотримується вимог щодо диверсифікації

активів, розміщуючи кошти на поточних рахунках, депозитах, облігаціях та нерухомості, що забезпечує стабільність технічних резервів.

Таким чином, упродовж 2020-2022 рр. норматив ризиковості операцій складався з прийнятних активів, відповідних критеріям та вимогам до диверсифікованості. АТ «СК «Країна» зберігає збалансований страховий портфель, де ключові види страхування складають 95% обсягу страхових премій, що забезпечує оптимальний рівень прибутковості та низький рівень ризику.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ АТ СК «КРАЇНА»

3.1. Проблеми формування фінансової надійності страхової компанії

Фінансова надійність є ключовою характеристикою для будь-якої страхової компанії, оскільки вона визначає її здатність ефективно виконувати свої фінансові зобов'язання перед страхувальниками. Забезпечення фінансової стійкості та надійності є важливим завданням для збереження репутації компанії, довіри клієнтів та забезпечення стійкого розвитку на ринку страхування. Проте, незважаючи на важливість цього складного завдання, страхові компанії можуть стикатися з різними проблемами та викликами, які можуть вплинути на їхню фінансову надійність [1, 52].

Одним з таких серйозних викликів, з яким зіткнувся ринок страхування, стала війна в Україні, яка завдає значної шкоди економіці країни, спричиняючи значні руйнування та збитки. З веденням 24.02.2022 року воєнного стану в Україні, незважаючи на складне становище, АТ «СК «Країна» продовжує працювати та виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками.

Тому забезпечення належного високого рівня фінансової стійкості АТ «СК «Країна» є важливою умовою її стабільного функціонування в період воєнного стану та є запорукою успішної реалізації її стратегічних цілей.

Аналіз фінансової надійності АТ «СК «Країна», проведений нами в попередньому розділі цього дослідження, дозволяє зробити висновок, що фінансова надійність будь-якої страхової компанії залежить від специфічних факторів.

Зокрема, такими факторами є: статутний капітал, його розмір та склад; страхові резерви, достатні для майбутніх виплат; система перестраховування; інвестиційна діяльність страхової компанії; розмір, стійкість і структура

страхового портфеля; тарифна політика; здатність компанії швидко й адекватно реагувати на зміни; гарантійні фонди страховика; ризик-менеджмент страхової компанії.

Вищевказані фактори безпосередньо впливають на здатність страхової компанії забезпечити стійкий розвиток, здатність погасити свої зобов'язання та зберегти свою конкурентоспроможність [84].

Одним з важливих аспектів, який дозволяє здійснювати ефективне управління фінансовою надійністю, є систематичний аналіз фінансового стану страхової компанії, що дозволяє виявляти та усувати можливі недоліки у фінансовій діяльності, а також здійснювати пошук шляхів для зміцнення фінансового стану та платоспроможності компанії і формувати її фінансову надійність.

Фінансовий стан страхової компанії є комплексним поняттям, яке виникає в результаті взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин компанії. Він визначається сукупністю господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [25].

Завданнями фінансового аналізу страхової компанії є:

- ідентифікація фінансового стану страховика;
- виявлення рентабельності та оцінка показників фінансової стійкості;
- вивчення ефективності використання фінансового потенціалу та впливу страхових, інвестиційних операцій на фінансовий результат;
- встановлення стану страховика на страховому ринку та оцінка його фінансової конкурентоспроможності;
- оцінка ступеня виконання планових фінансових заходів та аналіз відхилень;
- оцінка заходів, спрямованих на ліквідацію виявлених недоліків і підвищення ефективності використання фінансових ресурсів і т.д. [21].

Наразі не існує єдиної рекомендованої методики фінансового аналізу, яка б враховувала специфіку фінансів страхових компаній та за допомогою якої можна

розраховувати планові та фактичні показники, оцінювати фінансовий стан компанії.

Для оцінки стану фінансових ресурсів використовується велика кількість різних коефіцієнтів та показників, які можуть характеризувати фінансову стійкість, платоспроможність, незалежність, стабільність тощо.

До основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, належать такі: показники оцінки майнового стану підприємства; показники ліквідності та платоспроможності; показники оцінки фінансової незалежності (показники оцінки структури джерел засобів підприємства); показники ділової активності (обертання дебіторської та кредиторської заборгованостей, обертання оборотних коштів, ресурсовіддача); показники аналізу рентабельності (прибутковості) (загальна рентабельність, аналізу оборотності капіталу та трансформації активів, аналізу рентабельності капіталу); показники позицій підприємства на ринку цінних паперів [20].

Фінансовий аналіз страхової компанії безпосередньо включає в себе аналіз: ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості компанії.

Аналіз ліквідності страхової компанії визначається за допомогою: загального коефіцієнту ліквідності, коефіцієнту швидкої ліквідності, коефіцієнту абсолютної ліквідності.

Аналіз платоспроможності страхової компанії здійснюється за допомогою визначення фактичного та нормативного запасу платоспроможності.

Аналіз фінансової стійкості оцінюється за допомогою таких показників:

- власні обігові кошти,
- коефіцієнт фінансової автономії,
- коефіцієнт фінансової залежності,
- коефіцієнт маневреності власного капіталу,
- коефіцієнт фінансової стійкості,
- коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу.

Аналіз фінансового стану страхових компаній здійснюється на основі аналізу їхніх фінансових звітів. Фінансові звіти містять в собі інформацію про

фінансову діяльність компанії, її активи, зобов'язання, прибуток та інші фінансові показники, які дозволяють здійснити об'єктивну оцінку фінансового стану та результатів діяльності страхової компанії [20, 49].

Нижче наводимо показники фінансового стану АТ «СК «Країна» у 2020-2022 рр. (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Показники фінансового стану АТ «СК «Країна» у 2020-2022 рр. [49]

Показники	Розрахунок по балансу	К	Норма	2020 р.	2021 р.	2022 р.
1		2	3	7	8	9
1. Показники платоспроможності						
1.Коефіцієнт швидкої ліквідності	(р.1195-р.1100)/р.1695	КЛ-1	Не< 2,0-2,5	8,87	7,39	5,44
2.Коефіцієнт поточної ліквідності	р.1195/р.1695	КЛ-2	Не<0,7-0,8	8,91	7,4	5,47
3.Коефіцієнт абсолютної (термінової) ліквідності	р.1165/р.1695	КЛ-3	Не<0,2-0,25	5,13	3,84	2,44
2. Показники фінансової незалежності						
1.Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	(р.1595+р.1695)/р.1495	К-3	Не>1	1,09	1,21	1,31
2.Коефіцієнт фінансової залежності	р.1495/(р.1595+р.1695)	КН	Не< 0,2	0,92	0,82	0,77
3.Коефіцієнт автономії	р.1495/р.1900	КА	Не<0,5	0,5	0,5	0,4
4.Коефіцієнт маневреності власних коштів	(р.1495-р.1095)/р.1495	КМ	Не<0,5	-0,1	-0,1	-0,2
5.Наявність власних обігових коштів (власний оборотний капітал)	р.1495-р.1095	-	>0	-13325	-9434	-21637
3. Інші показники фінансового стану						
1.Коефіцієнт реальної вартості основних і обігових засобів	(р.1095-р.1002-р.1012+р.1195)/р.1300	КІР		0,96	0,96	0,95
2.Коефіцієнт покриття інвестицій	(р.1495+р.1595)/р.1900	КАПІ	0,85-0,9	0,95	0,93	0,91
3.Коефіцієнт інвестування	р.1495/р.1095	КІН		0,92	0,94	0,87
4.Коефіцієнт покриття балансу	(р.1195+р.1200)/р.1695	КПБ	Не<1	8,9	7,4	5,5

Коефіцієнт ліквідності. За допомогою цього коефіцієнта можна визначити, яку частку короткострокових зобов'язань здатна покрити найбільш ліквідна частина оборотного капіталу в найкоротший термін

Як свідчать показники табл. 3.1 коефіцієнти ліквідності АТ «СК «Країна» протягом 2020-2022 років перевищують нормативні значення, що свідчить про те, що Компанія спроможна покрити усі свої зобов'язання у повному обсязі.

Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів. Зростання показника в динаміці свідчить про збільшення залежності АТ «СК «Країна» від зовнішніх інвесторів і кредиторів. Коефіцієнт показує скільки залученого капіталу припадає на 1 гривню власного капіталу.

Коефіцієнт фінансової залежності характеризує ступінь залежності компанії від сторонніх інвесторів і кредиторів. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні компанії. Нормативне значення коефіцієнта складає $< 2,0$. Високий рівень коефіцієнта вказує на загрозу банкрутства страхової компанії [20]. Зменшення показника в динаміці протягом 2020-2022 років свідчить про зменшення ступеню залежності АТ «СК «Країна» від позикових коштів.

Коефіцієнт фінансової автономії є одним з найбільш важливих коефіцієнтів фінансової стійкості та відображає питому вагу власного капіталу в загальній сумі коштів, авансованих в діяльність компанії. Значення коефіцієнта вказує на те, яку частину своїх активів Компанія здатна профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів та характеризує фінансову незалежність компанії від зовнішніх джерел фінансування її діяльності. Оптимальне значення коефіцієнта складає більше 0,5 [20].

Як бачимо з табл. 3.1 коефіцієнт фінансової автономії АТ «СК «Країна» знизився у 2022 році та дорівнює 0,4, що означає, що Компанія здатна профінансувати 40% активів за рахунок власного капіталу.

Коефіцієнт маневреності власних коштів характеризує спроможність Компанії підтримувати рівень власних оборотних коштів і поповнювати оборотні

кошти за рахунок власних джерел. Показує, яка частина власного капіталу перебуває в обороті [1, 52].

Від'ємне значення вказаного коефіцієнта свідчить, що власний капітал і кошти, залучені на довгостроковій основі, спрямовані на фінансування необоротних засобів, тому для фінансування оборотних активів необхідно звертатися до позичкових джерел фінансування. Це веде до зниження фінансової стійкості АТ «СК «Країна».

Показник наявності власних обігових коштів (власний оборотний капітал) свідчить про здатність компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Коефіцієнт розраховується як співвідношення власних оборотних коштів до оборотних активів. Значення показника демонструє частку власних оборотних коштів у сумі оборотних активів компанії [20]. Від'ємне значення вказаного коефіцієнта свідчить про те, що весь власний оборотний капітал і довгострокові джерела спрямовані на фінансування необоротних активів і в компанії немає довгострокових коштів для формування власного оборотного капіталу, що вказує на зниження фінансової стійкості АТ «СК «Країна».

Інші показники фінансового стану АТ «СК «Країна» (коефіцієнт реальної вартості основних і обігових засобів, коефіцієнт покриття інвестицій, коефіцієнт інвестування, коефіцієнт покриття балансу) протягом останніх трьох років зберігають свої нормативні значення та демонструють незначне зниження у 2022 році.

Підсумовуючи, слід зазначити, що аналіз фінансового стану АТ «СК «Країна» у 2020-2022 рр. у цілому свідчить про її платоспроможність, коефіцієнти ліквідності протягом трьох років перевищують нормативні значення, що вказує на те, що у Компанії достатньо засобів для погашення всіх своїх зобов'язань, зменшення показника фінансової залежності свідчить про зменшення ступеню залежності АТ «СК «Країна» від позикових коштів.

В той же час, з огляду на аналіз фінансового стану АТ «СК «Країна» за останні три роки, вбачається наявність певних проблем щодо формування фінансової надійності.

Протягом останніх трьох років відбулося зниження показників фінансової автономії, маневреності власних коштів, власного оборотного капіталу та фінансової автономії, що свідчить про зниження фінансової стійкості АТ «СК «Країна». Проблеми формування фінансової надійності страховиків є актуальною темою в сучасному страховому бізнесі. Вони впливають на стійкість та довгострокову життєздатність страхових компаній, їх здатність виконувати зобов'язання перед клієнтами та забезпечувати фінансову безпеку на ринку. Серед найбільш важливих проблем можна виділити наступні [40]:

1. Недостатність власних обігових коштів, що може призвести до нездатності компанії покрити великі збитки, спричинені негативними подіями. Вказана проблема потребує уважного управління та врахування при формуванні стратегії фінансової надійності;

2. Некоректна оцінка ризиків, що є серйозною проблемою для страхових компаній, оскільки вона може призвести до різниці між реальними ризиками та резервами, які компанія формує для їх покриття. Це може мати негативний вплив на фінансову стабільність та надійність компанії, а також її репутацію та відносини з клієнтами [6, 10];

3. Нестабільність ринкових умов. Мінливі ринкові умови, економічні флуктуації та непередбачувані події можуть впливати на фінансову стабільність страховика, що робить необхідним врахування цих факторів при формуванні стратегій управління ризиками [8]. З метою забезпечення фінансової надійності та стабільності в умовах нестабільних ринкових умов, страхові компанії повинні активно моніторити ринкові тенденції, аналізувати потенційні ризики та розробляти гнучкі стратегії управління [8];

4. Недосконалість управління перестрахованням. Недостатня ефективність управління перестрахованням може призвести до надмірних втрат або нездатності покрити великі збитки. Для ефективного управління

перестрахованням, страхові компанії повинні проводити ретельний аналіз ризиків та оцінювати потребу у покритті для різних видів страхових подій. Раціональний підхід до перестраховання допоможе страховим компаніям ефективно управляти ризиками та забезпечувати стабільність своєї фінансової діяльності;

5. Ліквідність та ефективне управління активами. Є ключовими аспектами для досягнення фінансової надійності та фінансової стійкості страхової компанії. Для досягнення оптимальної ліквідності та ефективного управління активами, страхова компанія повинна мати чітку стратегію. Ця стратегія повинна враховувати ризики, стабільність доходів, можливості росту та інші фактори.

Загальна робота над вирішенням цих ключових проблем сприятиме зміцненню фінансової надійності страхових компаній, підвищенню їх конкурентоспроможності та формуванню їх фінансової надійності.

3.2. Напрями зміцнення фінансової надійності страхової компанії

За умов ринкової економіки фінансова надійність є основною умовою стабільної діяльності страховика. Адже саме надійність є якісною відмінною ознакою стану страхової компанії, умовою її життєздатності та конкурентоспроможності, а також основою стабільності на ринку. На фінансову надійність страховика впливає низка різноманітних фінансово-економічних чинників. Однак, важливо усвідомлювати, що забезпечення достатнього рівня фінансової надійності дозволяє не лише долати будь-які економічні труднощі та перешкоди, але й сприяє підтримці фінансового стану страхової компанії на відповідному рівні, що дозволяє функціонувати й розвиватися. Також чим вища фінансова надійність, тим більше страхова компанія захищена від ймовірних та раптових змін ринкової кон'юнктури, а отже має менший ризик банкрутства [79].

В процесі дослідження було встановлено, що на протязі 2020-2022 років досліджувані страхові компанії, а саме СК «Країна» мала нормальну та

абсолютну фінансову стійкість. Щоб і на далі підтримувати стійкий фінансовий стан страховикам необхідно:

1. Забезпечити оптимальний баланс між власними та позиковими коштами. Для цього слід розрахувати умову фінансової рівноваги, яка має стати нормативною базою для управління фінансової стійкості страховика та його платоспроможності. В той же ж час не дозволяти збільшувати позикові ресурси і нерационально використовувати вже наявні основні засоби. Дана рівновага також вимагає певні обмеження на обсяг зобов'язань страховика перед працівниками, постачальниками, кредиторами, бюджетом, інвесторами і банками [83].

2. Забезпечення ефективної тарифної політики шляхом збалансування дохідної та витратної частини фінансів страховика.

3. Забезпечити прибутковість діяльності. Основною умовою стійкого фінансового стану страховика в майбутньому є очікуваний обсяг прибутку страхової компанії. Доволі ефективним засобом оптимізації фінансово стану є раціональний розподіл чистого прибутку.

4. Оптимізувати обсяги товарно-матеріальних запасів, обсяг та структуру дебіторської заборгованості, скоротити тривалість виробничого, операційного та фінансового циклів.

5. Підвищити рівень конкурентоспроможності продукції та послуг завдяки проведенню ефективної маркетингової політики та забезпечення лояльності своїх клієнтів та партнерів.

6. Впровадити оперативний механізм фінансової стабілізації, спрямованої на зменшення фінансових зобов'язань та збільшення грошових активів, з метою оптимізації ліквідності.

7. Удосконалення програми перестраховування, що є частиною забезпечення безпеки страховика від настання ймовірних втрат.

8. Оптимізувати збутову політику за рахунок забезпечення високої якості продукції та послуг із розширенням ринків збуту.

9. Збільшити обсяг грошових активів, які забезпечують покриття поточних зобов'язань.

10. Поліпшити рівень ліквідності, за рахунок удосконалення структури оборотних активів. 11. Впроваджувати інноваційні технології у страхову діяльність, що сприятиме збільшенню прибутку та забезпеченню фінансової стійкості страховика [34,35,36].

Від того наскільки ефективно використовуються фінансові ресурси, залежить фінансовий стан та фінансова стійкість страховика. Тому підвищення ефективності використання фінансових ресурсів є одним із основних завдань кожної страхової компанії, що сприятиме підтримці наявної абсолютної та нормальної фінансової стійкості.

Для ефективного використання фінансових ресурсів необхідно вдосконалювати і розвивати наявні, а також розробляти нові підходи. Ефективність використання фінансових ресурсів полягає у ефективному використанні грошових коштів.

Для удосконалення оптимізації джерел формування та використання фінансових ресурсів доцільно запропонувати такі шляхи:

1) вибір ефективних джерел залучення фінансових ресурсів за допомогою проведення розрахунків вартості залучення фінансових ресурсів із кожного джерела;

2) забезпечення контролю за станом фінансових ресурсів;

3) збільшення обсягів реалізації продукції та послуг;

4) використання прогресивних форм організації праці;

5) виявлення пріоритетних напрямів використання фінансових ресурсів у сучасних умовах [28].

Для забезпечення стійкого фінансового стану страховика необхідно постійно здійснювати контроль і вживати адекватні заходи щодо формування і використання фінансових ресурсів з врахуванням стратегічних і тактичних завдань його діяльності на ринку.

Для того щоб покращувати свій фінансовий стан страховій компанії необхідно зменшувати вихідні грошові потоки та збільшувати вхідні грошові потоки. Зменшення вихідних грошових потоків може відбуватися за рахунок:

зниження витрат на собівартість продукції; підбору якісного кваліфікованого персоналу, що зменшить витрати на фонд оплати праці; здійснення реальних та фінансових інвестицій тощо. Збільшення вхідних грошових потоків може відбуватися за рахунок: збільшення обсягів реалізації продукції; продажу основних засобів; рефінансування дебіторської заборгованості; залучення зовнішніх інвестицій тощо [44].

Також одним із важливих шляхів удосконалення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів. Це:

- проведення реструктуризації активів страховика;
- здійснення заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу;
- перетворення в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів.

Одним із важливих заходів зміцнення фінансової стійкості досліджуваних страхових компаній в майбутньому є посилення роботи зі стягнення дебіторської заборгованості. Наслідком чого стане збільшення частки грошових коштів, прискорення оборотності оборотних коштів, зростання забезпеченості власними оборотними засобами, прискорення оборотності дебіторської заборгованості і як результат відбудуться більш частіші надходження коштів від дебіторів та збільшиться запас міцності. До найбільш ефективних заходів управління дебіторською заборгованістю належать [15]:

- здійснювати аналіз фінансового стану дебіторів;
 - вести список боржників;
 - вчасно визначати сумнівну заборгованість;
 - зупиняти відносини з дебіторами, які порушили умови договору;
 - систематично проводити інвентаризацію дебіторської заборгованості;
- контролювати співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- визначати ступінь ризику несплати рахунків покупцями;
 - застосовувати забезпечення виконання зобов'язань: штраф, пеня, застава, гарантія;

– вести претензійну роботу тощо [37, 38].

Підтримувати абсолютну фінансову стійкість страховикам допоможе утримування лідируючих позицій на ринку. Тому для підтримки конкурентоспроможності страхових компаній необхідно постійно шукати можливості для покращення якості продукції та послуг; здійснювати пошук шляхів для досягнення найбільш низької собівартості продукції; розширювати інвестиційну діяльність; оптимізувати політику збуту продукції; раціонально управляти асортиментом послуг.

Таким чином, для зміцнення фінансової стійкості досліджуваних страхових компаній необхідно знаходити резерви для збільшення темпів нагромадження власних джерел. Також важливим є пошук оптимальної структури фінансових ресурсів, за якої страхова компанія зможе вільно маневрувати грошовими коштами, забезпечуватиме безперебійний процес надання послуг шляхом ефективного їх використання. Забезпечення фінансової стійкості на належному рівні дозволяє страховику функціонувати та розвиватися, тим самим забезпечуючи фінансову незалежність, рівновагу активів та пасивів, будучи інвестиційно привабливим та платоспроможним. Тому ефективне управління та зміцнення фінансової стійкості страховика є фундаментом для його фінансової стабільності та подальшого розвитку.

3.3. Впровадження новітніх технологій та цифровізації у страховій компанії як напряму підвищення фінансової надійності

Сучасні тенденції трансформації основних та допоміжних бізнес-процесів та впровадження технологій штучного інтелекту радикально змінили підходи та методи ведення бізнесу. Діджиталізація усіх сфер життя та глобальна цифровізація економіки стала базисом для розробки та впровадження електронних інновацій в практичну діяльність вітчизняних суб'єктів. Торкнулися зміни і страхового бізнесу, який в умовах воєнного стану потерпає від значних проблем. Досвід успішних капіталовкладень зарубіжних страхових компаній в

проекти InsurTech доводять високу ефективність та перспективність даного напрямку інвестування [45].

АТ СК «Країна» позиціонує себе як сучасна страхова компанія, яка йде в ногу з часом. Страхова компанія ретельно аналізує промислові, аграрні та інноваційні ринки, досліджує нові тенденції ринків фінансових послуг в цілому та страхового ринку зокрема, досліджує потреби великого та малого бізнесу з метою модернізації наявних та створення нових страхових продуктів, які відповідатимуть потребам кожної галузі. Розроблення та реалізація таких страхових продуктів дозволить страхові компанії розширити клієнтську мережу та вийти не лише на нові ринки, а й на новий рівень обслуговування страхувальників.

Нові виклики з якими зіштовхнулася страхова компанія в процесі діяльності породили необхідність швидше впроваджувати інновації у власну діяльність. Так, одним із позитивних аспектів пандемії COVID-19 став стрімкий ривок технологій на страховому ринку. АТ СК «Країна» планомірно розвивали онлайн – сервіси, проте жорсткі карантинні обмеження пришвидшили ряд технічних процесів.

Страхова компанія запровадила систему електронного документообігу, що не лише мінімізує часові витрати, а й дозволяє зменшити фінансові витрати на обробку та зберігання документів, тобто відбулася помітна економія часу не лише працівників, а й страхувальників та значне скорочення процесуальних моментів самої страхової компанії [29].

Страхова компанія посилила дистанційне спілкування з страхувальниками та потенційними клієнтами. На сайті є чат-бот, де оператор страхової компанії швидко надасть відповіді на запитання клієнтів та допоможе вирішити проблеми. Сервіс функціонує цілодобово. Також працівники страхової компанії спілкуються з страхувальниками через всі сучасні месенджери та за допомогою спеціального мобільного додатку.

АТ СК «Країна» є одним із лідерів онлайн продажів страхових продуктів. Клієнти страхової компанії мають можливість швидко укласти електронний

договір страхування через сайт компанії. Страхова компанія створила власний онлайн магазин страхових продуктів, який функціонує за посиланням: <https://krayina.com/service/online-servisi>.

В онлайн магазині можна придбати страхові продукти за такими програмами [49]:

- Електронний поліс (автоцивілка);
- туристичне страхування за кордон;
- туристичне страхування по Україні для нерезидентів;
- «Захищені житло та власник» (терміном на 6 та 12 місяців);
- «Турбота 24/7» (терміном 15 днів, 1, 3, 12 місяців);
- «COVID-19 для іноземців»;
- COVID-19 Е.

Також страхувальники за допомогою електронних сервісів можуть отримати професійну юридичну допомогу (програма «online АДВОКАТ ВОДІЯ») та сплатити страхові внески.

З метою своєчасного врегулювання страхових претензій та дотримання встановлених строків подання документів при настанні страхових випадків страхувальники мають змогу направити на електронну адресу АТ СК «Країна» відповідно до видів страхування сканкопії необхідних документів.

АТ СК «Країна» розробила та запустила мобільний додаток («Мобільний додаток UPSK»), який дозволяє страхувальникам швидко та комфортно вирішувати будь-які питання без візитів в офіс страхової компанії та дзвінків оператору.

«Додаток дозволив інтегрувати всі процеси, мінімізуючи потребу особистого відвідування офісу. Не виходячи з програми, можна купити абсолютно будь-який страховий поліс: КАСКО, автоцивілку, медичну страховку, туристичний поліс та інше. Одним з унікальних та дуже зручних нововведень є послуга отримання консультації лікаря онлайн, не виходячи з дому з будь-якої точки світу. При цьому послуга дистанційної консультації прирівнюється до повноцінного відвідування медичного закладу. В даному додатку система

функціонує за принципом робочого кабінету. Ви не просто інформуєте лікаря про своє самопочуття, але й надаєте всі документи, аналізи, висновки попередніх обстежень. Поліс туристичного страхування дозволить отримати потрібну медичну допомогу за кордоном своєчасно» [32].

Ще одним із видів збутових інновацій є створення клубу. Члени клубу отримують індивідуальні умови оформлення страхових полісів, цілодобове консультування 24/7, персональні пропозиції від страхової компанії та інформаційну підтримку.

Страхова компанія пропонує власним клієнтам нові актуальні страхові продукти. Зокрема страховий продукт «Страхування кібер-ризиків» є новим інструментом, який полегшить та убезпечить процес управління сучасним бізнесом. «Кібер-ризики – це небезпеки бізнесу, пов'язані з використанням комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення у: місцевих (локальних) мережах, в глобальній інтернет-мережі; розрахунково-платіжних, облікових системах; системах інтернет-торгівлі, профільних системах управління бізнесом; накопиченням, зберіганням і використання особистих даних клієнтів та контрагентів підприємства» [32].

Окрім збутових та продуктових інновацій АТ СК «Країна» впроваджує управлінські та технологічні інновації в практичну діяльність компанії. Так, страхова компанія застосовує спеціальне програмне забезпечення для здійснення своєчасного та повного контролю за дотриманням тарифних політик та обмежень в прийнятті на страхування ризиків. В компанії також функціонує служба фінансового моніторингу, яка застосовує сучасні методики та інструменти для контролю за діяльністю підрозділів страхової компанії.

Види інновацій, які застосовує АТ СК «Країна» в процесі діяльності наведені на рисунку 3.1.

Рис. 3.1. Види інновацій, які застосовує АТ СК «Країна» в процесі діяльності для підвищення фінансової надійності

Таким чином, на основі проведеного аналізу відмітимо, що страховій компанії необхідно посилити власну інноваційну активність в частині впровадження сучасних технологій та оновити продуктову лінійку, що дозволить збільшити клієнтську базу, кількість укладених договорів та обсяг страхових резервів.

Застосування цифрових технологій дозволить АТ СК «Країна» не лише знизити операційні витрати, але й модернізувати страхові продукти (табл. 3.1).

Так, застосування телематики дозволить АТ СК «Країна» використовувати інформацію із спеціальних розумних пристроїв для формування індивідуальних страхових тарифів та збільшення конкурентоспроможних цін на страхові послуги і тим самим збільшенню лояльності наявних клієнтів та залучення нових. Ми пропонує застосовувати GPS-відстеження автомобілів, трекери активності в автомобільному страхуванні та використовувати розумні пристроїв

(фітнес-трекери, смартгодинники) в медичному страхуванні. Для аграрних страхових продуктів, ми пропонуємо використовувати дрони, супутникові знімки (страхування врожаїв та майна сільськогосподарських підприємств), Ladybird, Rosphere (технології для збору необхідної інформацію про стан посівів та фактори, які на них впливають).

Таблиця 3.1

Напрями удосконалення управління АТ СК «Країна» шляхом застосування інновацій

Напрямок впровадження інновацій	Вид інновацій	Очікуваний результат
Управління страховими продуктами	Агрострахування (дрони, супутникові знімки, Ladybird, Rosphere) Медичне страхування (фітнес-трекери, смарт-годинники) Автострахування (GPS-відстеження автомобілів, треки активності)	Розробка індивідуальних страхових продуктів; збільшення обсягу продажів страхових продуктів; збільшенню лояльності наявних клієнтів та залучення нових
Управління інвестиціями	Використання криптовалют як активів для розміщення власних коштів	Зростання інвестиційних прибутків
Врегулювання страхових претензій	Телехендлінг, телеврегулювання, Мікропослуги, смарт-контракти, розроблені на основі технології blockchain	Мінімізація помилок, які спричинені людським фактором, зменшення часу на врегулювання страхових претензій, мінімізація витрат на опрацювання страхових випадків.
Загальне управління страховою компанією	Блокчейн технологій, CRM-система (Customer Relationship Management)	Підвищення ефективності управління страховою компанією

АТ СК «Країна» необхідно розглянути можливість використання криптовалют як активів для розміщення власних коштів, що дозволить отримати значні прибутки від інвестиційної діяльності на тлі скорочення обсягів страхових резервів та зменшенні обсягів інвестиційних резервів.

Враховуючи те, що протягом 2022 року стосовно дій страхової компанії було подано ряд позовів та скарг, які стосувалися в більшості випадків відмов у виплаті страхового відшкодування; незгода страхувальників з розміром

виплаченого страхового відшкодування; порушення термінів врегулювання страхових претензій та зволікання у прийнятті рішення страховій компанії необхідно переглянути на сервіс урегулювання збитків. «У провадженні суду знаходилося 523 судових справ за позовними заявами до АТ СК «Країна», з яких задоволено – 47 випадків, задоволено частково - 35 випадки, відмовлено у задоволенні позову - 42 випадки, залишено без розгляду, закрито провадження (зокрема і у зв'язку з укладанням мирової угоди) – 56, знаходяться на стадії судового розгляду 343 справи» [32].

До прикладу, страховій компанії доцільно запровадити технології телехендлінгу, що дозволить врегулювання страхових випадків клієнтом без відвідування офісу страхової компанії, а здійснення усіх операцій виключно онлайн. Телеврегулювання сприятиме значному заощаджуванню часу страхувальників та працівників страхової компанії. Такий підхід автоматизує процес, зведе до мінімуму помилки, які спричинені людським фактором, пришвидшить врегулювання страхових претензій, мінімізує витрати на опрацювання страхових випадків. А отже дозволить АТ СК «Країна» зменшити кількість скарг та позовних заяв, підвищити рейтинги та репутації та збільшити кількість клієнтів.

Для забезпечення ефективної діяльності та якісного управління бізнеспроцесами АТ СК «Країна» необхідно впровадити принципи клієнтоорієнтованого підходу з використанням CRM систем (Customer Relationship Management).

Також, на наш погляд, страховій компанії необхідно посилити використання блокчейн технологій в практичній діяльності, що дозволить автоматизувати базу страхових історій, полегшить процес отримання необхідної інформації та довідок від органів влади, реєстрацію страхових подій, взаємодію зі страховими брокерами, оптимізувати андеррайтингові процеси.

Створення персоналізованих мікропослуг та смарт-контрактів, розроблених на основі технології blockchain, є інструментами для ефективного управління претензіями споживачів страхових послуг. Механізми реєстрації угод

та претензій клієнтів, які використовують blockchain, не лише надійно фіксують історію транзакцій, але й створюють прозорі умови для попередження можливих шахрайських дій у сфері страхування. Зокрема, смарт-контракти служать фундаментом для впровадження системи однорангового страхування. Використовуючи алгоритми на основі моделей ризику, страхова компанія автоматично розраховує розмір страхової премії для кожного клієнта. Це важливо, оскільки такий підхід дозволяє розробляти індивідуальні страхові програми, а страхувальникам обирати найбільш вигідні варіанти страхування.

Важливим аспектом смарт-контракту є його здатність до автоматичної виплати в разі страхового випадку без втручання страховика. Це спрощує та прискорює процес вирішення страхових випадків, забезпечуючи страхувальникам швидке та надійне врегулювання страхових випадків. Такий підхід не лише сприяє забезпеченню високої якості обслуговування, але й збільшує довіру споживачів до страхових компаній, покращуючи взаємовідносини в галузі страхування.

Таким чином, в сучасних умовах господарювання стає очевидно, що страхові компанії, які неспроможні вчасно трансформувати власні бізнес-процеси та впроваджувати інновації, втрачатимуть клієнтів. Інновації дозволяють створювати та надавати індивідуалізовані продукти, що зараз є досить актуальним та приваблює більше категорій клієнтів. Крім того, компанії, бачачи, як не впроваджують інновації, ризикують втратити конкурентні переваги, оскільки інноваційні рішення дозволяють прискорювати та оптимізувати бізнес-процеси. У світі, де технологічні зрушення стають нормою, необхідно виявити гнучкість та готовність до змін, щоб успішно вижити і процвітати в динамічному страховому середовищі.

Узагальнюючи слід зазначити, що аналіз фінансового стану АТ «СК «Країна» у 2020-2022 рр. свідчить про її платоспроможність, коефіцієнти ліквідності протягом трьох років перевищують нормативні значення, що вказує на те, що у компанії достатньо засобів для погашення всіх своїх зобов'язань,

зменшення показника фінансової залежності свідчить про зменшення ступеню залежності АТ «СК «Країна» від 81 позикових коштів. У той же час, аналіз фінансового стану АТ «СК «Країна» дав можливість виявити проблеми щодо формування фінансової надійності. Так, за аналізований період відбулося зниження показників фінансової автономії, маневреності власних коштів, власного оборотного капіталу та фінансової автономії, що свідчить про зниження фінансової стійкості АТ «СК «Країна».

В роботі узагальнено найбільш важливих проблем щодо формування фінансової надійності страхової компанії. Сформовані напрями зміцнення фінансової надійності та проаналізовано цифрові інновації що вже діють у діяльності СК «Країна» як основний напрям підвищення рівня її фінансової надійності.

ВИСНОВОК

Фінансова надійність страхової компанії характеризується комплексом мір, спрямованих на підтримку балансу між витратами і зобов'язаннями страхової організації та фінансовими ресурсами, необхідними для їх покриття (виконання), в результаті чого досягається ефективне функціонування компанії незважаючи на вплив зовнішніх чи внутрішніх факторів. Особливу увагу менеджмент компанії повинен приділяти управлінню внутрішніми факторами, тому що здійснювати вплив на зовнішні - практично не можливо. Чим більше факторів підприємство врахує, тим кращий рівень фінансової стійкості буде досягнутий.

До основних критеріїв забезпечення фінансової стійкості СК відносяться: оптимальна тарифна політика, оптимальна програма розміщення страхових резервів, необхідна величина власного капіталу, збалансованість страхового портфеля, наявність дієвої програми перестраховування, достатній розмір страхових резервів для здійснення майбутніх виплат та високий рівень платоспроможності страхової компанії.

У процесі діяльності страхова компанія повинна враховувати якомога більше факторів впливу на її діяльність (внутрішніх та зовнішніх) з метою укріплення її фінансового стану. За умови правильної оцінки фінансової стійкості та надійності та при використанні новітніх технологій і методик аналізу страхової компанії зможе здійснювати ефективне управління власними фінансовими ресурсами, а також досягти належного рівня конкурентоспроможності, забезпечить виконання зобов'язань у повному обсязі навіть при виникненні значних за розмірами збитків.

На сучасному етапі розвитку вітчизняного страхового ринку забезпечення фінансової надійності як перспективної платоспроможності страховиків є одним із пріоритетних завдань, оскільки в умовах посилення глобалізаційних та євроінтеграційних процесів успішне функціонування страхових компаній

суттєво залежить саме від їх фінансового стану, особливо, фінансової стійкості. З огляду на це, НБУ запроваджує нову модель регулювання ринку страхування, яка враховує положення Директив ЄС (зокрема, Solvency II). Очікується, що результатом вдосконалення інституційно-правового забезпечення стане, зокрема, підвищення ефективності управління ризиками страхової діяльності, підвищення рівня фінансової стійкості та платоспроможності страховиків.

З огляду на достатній спектр нормативно-правових актів, що регулюють фінансову стійкість страховиків та тих, що знаходяться на стадії розробки, варто також звернути увагу на вдосконалення підзаконних актів, що встановлюють методiku та умови здійснення тестів раннього попередження. Превентивні та діагностичні інструменти регулювання мають показувати дієві результати, тому варто розглянути підходи до стрес-тестування страховиків із урахуванням міжнародних стандартів. Розрахунки на основі стандартизованої моделі не завжди є надійними, а специфічні характеристики окремого страховика впливають на кінцеві результати. Пропонуємо включати в аналіз раннього попередження не лише кількісні, але й якісні індикатори впливу на фінансову стійкість, такі як: зміну стратегії компанії, відсутність співробітництва з наглядовими органами, уразливість до змін у законодавстві, претензії споживачів/посередників. Таким чином, наглядовим органам потрібно змінити спектр уваги на оцінку якості системи управління фінансовою стійкістю страхової компанії, шляхом побудови додаткових систем ризик-менеджменту. Наприклад, якщо в страховика ключові показники фінансової стійкості знаходяться на критичному рівні, регулятор може вимагати від нього додатковий детальний звіт про причини та пояснення щодо подальших дій підвищення фінансової стійкості, на основі чого приймає рішення застосування заходів впливу на компанію.

Аналіз фінансової надійності страховика було проведено на прикладі діяльності АТ «СК «Країна», яка на страховому ринку України з 1994 р. має 29-річний досвід роботи на страховому ринку України та 29 видів ліцензій на ведення страхової діяльності, входить у ТОП-30 страхових компаній України за

розміром страхових премій, є асоційованим членом МТСБУ, спеціалізується на регіональних проектах у сфері медичного страхування, страхування моторних ризиків, аграрного страхування. Співпрацює з лізинговими компаніями, регулярно приймає участь у тендерних закупівлях страхових послуг як на майданчику «Прозоро», так і на комерційних ресурсах.

Аналіз власного капіталу АТ «СК «Країна» свідчить, що упродовж 2020-2022 рр. обсяг статутного капіталу компанії не мав значних змін і його розмір відповідає встановленим законодавством вимогам. Протягом цього періоду не було виявлено суттєвих змін у розподілі власного капіталу, що свідчить про обережне та ретельне управління фінансами компанії. Такий стан справ підтверджує фінансову надійність компанії та її здатність забезпечити страхові зобов'язання і виплати по страховим випадкам. Маючи стабільну структуру власного капіталу, компанія може спрямовувати свої ресурси на подальший розвиток та розширення діяльності.

Страховики, відповідно до обсягів страхової діяльності, зобов'язані підтримувати належний рівень фактичного запасу платоспроможності (нетто-активів). АТ «СК «Країна» має перевищення фактичного запасу платоспроможності над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності.

На основі вимог до забезпечення платоспроможності страхових компаній проведено аналіз платоспроможності АТ «СК «Країна», результати якого дають змогу зробити висновок, що в цілому компанія має стійкий фінансовий стан. Аналіз структури власного капіталу показав, що компанія з кожним роком покращує своє становище на страховому ринку і цим збільшує свою платоспроможність. Забезпеченість страховими резервами дає підстави стверджувати, що страхова компанія у повній мірі здатна виконувати свої поточні зобов'язання. Також при аналізі платоспроможності було виявлено, що упродовж 2020-2022 рр. фактичний запас платоспроможності страховика перевищував нормативний, проте динаміка коефіцієнта запасу платоспроможності, починаючи з 2021 року, була низхідною, що може свідчити про вплив економічної ситуації в

країні на ефективність функціонування компанії, але оскільки значення цього коефіцієнта залишалось протягом досліджуваного періоду >1 , відповідно АТ «СК «Країна» можна вважати платоспроможною. Таким чином, АТ «СК «Країна» є фінансово надійною компанією, яка здатна вчасно і повністю покрити поточні витрати та виконати свої зобов'язання перед страхувальниками.

Важливим чинником забезпечення фінансової надійності страховика є перестраховання, яке розподіляє ризик, зменшує фінансовий ризик та сприяє розвитку нових страхових продуктів. Основними видами, які СК «Країна» передає в перестраховання є страхування вантажів та багажу, страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, страхування сільськогосподарської продукції, страхування наземного транспорту (крім залізничного) та іншого майна. За цими та іншими видами страхування компанія укладає договори облігаторного та факультативного перестраховання, з перестраховиками – нерезидентами (близько 80 %). Частка премій, переданих АТ «СК «Країна» перестраховикам – резидентам становить близько 52 %. Здебільшого за договорами факультативного пропорційного перестраховання передаються премії зі страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, страхування наземного транспорту, добровільного страхування водного транспорту, страхування від нещасних випадків, страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду (об'єктах підвищеної небезпеки).

Важливим чинником фінансової надійності страхової компанії є сформовані страхові резерви. В АТ «СК «Країна» їх обсяг упродовж 2020-2022 рр. збільшився з 137,5 млн грн до 148,8 млн грн, або на 8,2 %, що свідчить про збільшення обсягів страхових премій за укладеними договорами страхування. Частка страхових резервів в активах компанії становить близько 46 %. Страховик формує такі страхові резерви: резерв незароблених премій (РНЗП); резерв заявлених, але не виплачених збитків; резерв збитків, які виникли, але не заявлені.

Розміщення страхових резервів АТ «СК «Країна» здійснює відповідно до ст. 31 ЗУ «Про страхування», де визначено перелік активів за відповідними категоріями. Відповідно до «Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика» у 2020 р. норматив ризиковості операцій 137518 тис. грн. складався з прийнятних активів, які відповідали критеріям та вимогам до диверсифікованості, а саме: грошові кошти на поточних рахунках, якими представлені страхові резерви складають 3,3 % технічних резервів; грошові кошти на депозитах 52,3 %; облігації українських емітентів 8,1 %; нерухомість –13,3%; права до перестраховиків 2,6%.; кошти ДГВ ФЗП МТСБУ 20,4 %.

У 2021 р. норматив ризиковості операцій 160965 тис. грн складався з прийнятних активів, які відповідають критеріям та вимогам до диверсифікованості, а саме: грошові кошти на поточних рахунках, якими представлені страхові резерви складають 10,2 % технічних резервів; грошові кошти на депозитах 31,7 % облігації українських емітентів 4,9 %; облігації Міністерства фінансів України ОВДП 11%; нерухомість 12,8 %; права до перестраховиків 2,9 %.; кошти ДГВ ФЗП МТСБУ 26,5 %.

У 2022 р. норматив ризиковості операцій 148770 тис. грн складається з прийнятних активів, які відповідають критеріям та вимогам до диверсифікованості, а саме: грошові кошти на поточних рахунках, якими представлені страхові резерви складають 6,4 % технічних резервів; грошові кошти на депозитах 26,5 %; облігації українських емітентів 0 %; облігації Міністерства фінансів України ОВДП 21 %; нерухомість 13 %; права до перестраховиків 0 %.; кошти ДГВ ФЗП МТСБУ 33,1 %.

Таким чином, упродовж 2020-222 р. норматив ризиковості операцій (сума страхових резервів) складається з прийнятних активів, які відповідали критеріям та вимогам до диверсифікованості.

Формування збалансованого страхового портфелю є однією з базових умов забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. Він характеризується

сукупністю ризиків, прийнятих на страхування, кількістю застрахованих об'єктів, кількістю укладених договорів страхування, обсягом страхових премій, розміром загальної страхової суми та величиною зобов'язань страховика перед страхувальниками. Його головна мета полягає у досягненні оптимального поєднання ризику і доходу для страховика. Оптимальний страховий портфель формується на основі поєднання в ньому видів страхування, збитковість за якими дає змогу утримувати певну задану їй норму, що забезпечує достатній запас платоспроможності і отримання прибутку компанією. Досліджуваний страховик успішно працює як з роздрібними клієнтами, так і з корпоративними, завдяки чому зберігає збалансований страховий портфель страхових премій. Аналіз структури страхового портфеля свідчить, що у загальному обсязі страхових премій найбільшу частку – 35 % займають премії за добровільним медичним страхуванням, на другому місці – премії зі страхування здоров'я на випадок хвороби – 25 %, на третьому – премії зі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за звичайними договорами) – 22 % та страхування наземного транспорту (крім залізничного) – 13 %, частка інших видів страхування - 7 %.

Таким чином, аналіз портфеля страхової компанії АТ «СК «Країна» дає змогу зробити висновок, про невисоку диверсифікацію страхового портфелю компанії за видами страхування, оскільки на ключовий вид страхування припадає 35 % страхових премій, тоді як на чотири найбільші види страхування припадає вже близько 95% їх обсягу, що свідчить про високу залежність компанії від ключових видів страхування. Однак при цьому, портфель є оптимальним (в умовах військової агресії) з високим рівнем прибутковості та з низьким рівнем ризику.

Одним з важливих аспектів, який дозволяє здійснювати ефективне управління фінансовою надійністю, є систематичний аналіз фінансового стану страхової компанії, що дозволяє виявляти та усувати можливі недоліки у фінансовій діяльності, а також здійснювати пошук шляхів для зміцнення фінансового стану та платоспроможності компанії і формувати її фінансову

надійність. Наразі не існує єдиної рекомендованої методики фінансового аналізу, яка б враховувала специфіку фінансів страхових компаній та за допомогою якої можна розраховувати планові та фактичні показники, оцінювати фінансовий стан компанії. Фінансовий аналіз страхової компанії безпосередньо включає в себе аналіз: ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості компанії.

Коефіцієнт ліквідності - не враховуючи те, що порівняно з 2020 роком у 2022 році значення коефіцієнта зменшилось на 3,43 пункта, але більше норми у 2 рази. Причиною цього зниження є пандемія COVID-19 та військова агресія, що вплинуло в цілому на комерційну діяльність активність в Україні.

Показник фінансової незалежності у 2022 р. порівняно з 2020 р. збільшився за рахунок формування більших обсягів страхових резервів та збільшення зобов'язань страховика, а власний капітал зменшився за рахунок переоцінки (уцінки) нерухомості, пов'язаної з військовою агресією. Коефіцієнти фінансової залежності, автономії, маневреності власних коштів зменшились у зв'язку зі зменшенням власного капіталу через переоцінку власної нерухомості, а показник наявності власних обігових коштів збільшився за рахунок збільшення резервних фондів МТСБУ та введення нового стандарту МСФЗ-16 «оренда». Інші показники фінансового стану - зменшилися у зв'язку зі зменшенням власного капіталу. КПБ у 2022 р. порівняно з 2020 р. знизився за рахунок збільшення зобов'язань, які перейшли із довгострокових в поточні.

Таким чином, аналіз фінансового стану АТ «СК «Країна» у 2020-2022 рр. свідчить про її платоспроможність, коефіцієнти ліквідності протягом трьох років перевищують нормативні значення, що вказує на те, що у компанії достатньо засобів для погашення всіх своїх зобов'язань, зменшення показника фінансової залежності свідчить про зменшення ступеню залежності АТ «СК «Країна» від позикових коштів. У той же час, аналіз фінансового стану АТ «СК «Країна» дав можливість виявити проблеми щодо формування фінансової надійності. Так, за аналізований період відбулося зниження показників фінансової автономії, маневреності власних коштів, власного оборотного капіталу та фінансової автономії, що свідчить про зниження фінансової стійкості АТ «СК «Країна».

Серед найбільш важливих проблем щодо формування фінансової надійності страховиків (на макрорівні) в Україні виділимо такі:

- недостатність власних обігових коштів, що може призвести до нездатності компанії покрити великі збитки, спричинені негативними подіями;
- некоректна оцінка ризиків, оскільки вона може призвести до різниці між реальними ризиками та резервами, які компанія формує для їх покриття;
- нестабільність ринкових умов, що робить необхідним врахування цих факторів при формуванні стратегій управління ризиками;
- недосконалість управління перестраховуванням, що може призвести до надмірних втрат або нездатності покрити великі збитки. Тому страховикам варто проводити ретельний аналіз ризиків та оцінювати потребу у покритті для різних видів страхових подій;
- недостатні ліквідність та ефективне управління активами. Для досягнення оптимальної ліквідності та ефективного управління активами, страхова компанія повинна мати чітку стратегію, яка буде враховувати ризики, стабільність доходів, можливості росту та інші фактори.

Визначено, що напрямами зміцнення фінансової надійності АТ «СК «Країна» є забезпечити оптимальний баланс між власними та позиковими коштами; забезпечення ефективної тарифної політики шляхом збалансування дохідної та витратної частини фінансів страховика; забезпечити прибутковість діяльності; оптимізувати обсяги товарно-матеріальних запасів, обсяг та структуру дебіторської заборгованості, скоротити тривалість виробничого, операційного та фінансового циклів; підвищити рівень конкурентоспроможності продукції та послуг завдяки проведенню ефективної маркетингової політики та забезпечення лояльності своїх клієнтів та партнерів; впровадити оперативний механізм фінансової стабілізації, спрямованої на зменшення фінансових зобов'язань та збільшення грошових активів, з метою оптимізації ліквідності; удосконалення програми перестраховування, що є частиною забезпечення безпеки страховика від настання ймовірних втрат; оптимізувати збутову політику за рахунок забезпечення високої якості продукції та послуг із розширенням ринків

збуту; збільшити обсяг грошових активів, які забезпечують покриття поточних зобов'язань; поліпшити рівень ліквідності, за рахунок удосконалення структури оборотних активів; впроваджувати інноваційні технології у страхову діяльність, що сприятиме збільшенню прибутку та забезпеченню фінансової стійкості страховика.

Проаналізовано види інновацій, які застосовує АТ СК «Країна» в процесі діяльності. Страхова компанія створила власний онлайн магазин страхових продуктів, також за допомогою електронних сервісів можна отримати професійну юридичну допомогу (програма «online АДВОКАТ ВОДІЯ») та сплатити страхові внески. АТ СК «Країна» розробила та запустила мобільний додаток («Мобільний додаток Країна»), який дозволяє страхувальникам швидко та комфортно вирішувати будь-які питання без візитів в офіс страхової компанії та дзвінків оператору. Ще одним із видів збутових інновацій, які застосовує страхова компанія є створення клубу Країна. Члени клубу отримують індивідуальні умови оформлення страхових полісів, цілодобове консультування 24/7, персональні пропозиції від страхової компанії та інформаційну підтримку.

Страхова компанія пропонує власним клієнтам нові актуальні страхові продукти. Зокрема страховий продукт «Страхування кібер-ризиків» є новим інструментом, який полегшить та убезпечить процес управління сучасним бізнесом. Окрім збутових та продуктових інновацій АТ СК «Країна» впроваджує управлінські та технологічні інновації в практичну діяльність компанії. Так, страхова компанія застосовує спеціальне програмне забезпечення для здійснення своєчасного та повного контролю за дотриманням тарифних політик та обмежень в прийнятті на страхування ризиків. В компанії також функціонує служба фінансового моніторингу, яка застосовує сучасні методики та інструменти для контролю за діяльністю підрозділів страхової компанії.

Враховуючи високу інноваційну активність АТ СК «Країна» відмітимо, що протягом аналізованого періоду страхова компанія втратила ринкові позиції та погіршила ряд показників діяльності, саме тому, у роботі здійснено детальний

аналіз фінансових результатів з метою пошуку резервів для застосування нових діджитал технологій та повернення ринкових позицій.

На основі проведеного аналізу визначено, що страховій компанії необхідно посилити власну інноваційну активність в частині впровадження сучасних технологій та оновити продуктову лінійку, що дозволить збільшити клієнтську базу, кількість укладених договорів та обсяг страхових резервів. Застосування цифрових технологій дозволить АТ СК «Країна» не лише знизити операційні витрати, але й модернізувати страхові продукти.

ДОДАТКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кисільова, І., & Величко, А. (2021). ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ. *Економіка та суспільство*, (28). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-2>.
2. Козоріз Г. Г. Методичні підходи до аналізу фінансової надійності і платоспроможності страхових компаній / Г. Г. Козоріз // *Регіональна економіка*. – 2010. – № 4. – С. 76–82. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2010_4_12.
3. Малинич Г. М. Методичні підходи до аналізу фінансової надійності страхових компаній: переваги та недоліки / Г. М. Малинич // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. – 2009. – Вип. 113–114. – С. 87–91.
4. Панченко, О. ., & Садчикова, І. (2023). Вплив цифрових технологій на розвиток страхового бізнесу. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, (4 (36)), 291–301. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4\(36\)-291-301](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4(36)-291-301).
5. Аберніхіна І. Г., Сокиринська І. Г. Система показників оцінки фінансової надійності страховика. *Фінанси України*. 2017. № 6. С. 74–86.
6. Балицька М.В. Забезпечення фінансової стійкості страхової компанії в Україні: дис.канд. Екон. Наук : 08.00.08 / Балицька Марія Валеріївна; Київ. Нац. Ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. 224 с.
7. Богріновцева Л. М. Напрямки вдосконалення фінансової стійкості страхових компаній України / Л. М. Богріновцева, Г. С. Чамор // *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 2. С. 20–32.
8. Бутенко О.П. Синхромаркетинг: сутність, методи та компенсаторні інструменти [Електронний ресурс] / О.П. Бутенко, Н.В. Опікунова, А.С. Гончарова. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7844>.

9. Вдовенко Л.О. Фінансова безпека страхових компаній в умовах нестабільного ринкового середовища функціонування. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2022. № 4 (37). С. 73–79.
10. Власова Н. О., Міщенко В. А., П'ятак Т. В., Кочетова Т. І., Котлярова А. В. Фінанси підприємств: підруч. / за наук. ред. проф. Н. О. Власової. Харків : Світ Книг, 2018. 437 с.
11. Галушак М.П. Прогнозування соціально–економічних процесів: навчальний посібник для економічних спеціальностей. / М.П. Галушак, О.Я. Галушак, Т.І. Кужда. Тернопіль: ФОП Паляниця, 2021. 160 с.
12. Гапак Н. М., Капштан С. А. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2014. № 1 (42). С. 191–196.
13. Журавка О. С., Діденко І. В., Колесник А. І. Фактори впливу на фінансову безпеку страхових компаній. Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 5/5. С. 15–20.
14. Журавльова О. Є. Особливості впливу факторів на фінансову стійкість страхових компаній. Ринок цінних паперів України. 2013. №1–2. С. 39 – 45.
15. Кнейслер О. Прагматизм управління фінансовою стійкістю страхових компаній в Україні [Електронний ресурс] / О. Кнейслер, С. Король, Н. Спасів // Світ фінансів. 2022. №3(72). С.99–110. Режим доступу: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1537/1545>.
16. Кондратенко Н. О., Великих К. О. Фінансовий аналіз: конспект лекцій для студентів бакалавріату усіх форм навчання спеціальності. Харків: ХНУМГ ім. Бекетова, 2020. 166 с.
17. Король С. Сучасний стан та перспективи розвитку страхового ринку України. Економічний аналіз. 2020. Том 30. № 4. С. 204–210. Режим доступу: <https://doi.org/10.35774/econa2020.04.204>.
18. Кривенцова А. М. Удосконалення оцінки фінансового стану страхових компаній на сучасному етапі в Україні. Європейські перспективи. 2015. Вип. 6. С. 68–74.

19. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.

20. Мельничук І., Лящук О. Механізм управління фінансовою стійкістю страхової компанії: теоретичний аспект. Економіка та суспільство. 2022. № 44. Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-46>.

21. Методика формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя. Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 18.09.2018 року № 1638. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1169-18#Text>.

22. Нагайчук Н. Г. Фінансова безпека і стійкість страховика: порівняння понять та умов забезпечення. Фінансовий простір. 2018. № 3 (31). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1803/18nngtuz.pdf>.

23. Національний банк України. Біла книга. Майбутнє у регулюванні небанківського фінансового сектору (проєкт). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/proekt-biloyi-knigi-maybutnye-uregulyuvanni-nebankivskogo-finansovogo-sektoru>.

24. Національний банк України. Інфляційний звіт, липень 2023 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniyzvit-lipen-2023-roku>. 28.

Національний банк України. Огляд небанківського фінансового сектору, серпень 2023 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-serpen-2023-roku>.

25. Національний банк України. Під час дії воєнного стану ринок страхування продовжує працювати – результати опитування. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pid-chas-diyi-voyennogo-stanu-rinok-strahuvannya-prodovjuye-pratsyuvati-rezultati-opituvann>.

26. Олійник В.М., Бондаренко Є.К. Поняття фінансової стійкості страхової компанії та елементів впливу на неї. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. 2014. Вип. 39. С. 149–157.

27. Пікус Р.В., Балицька М.В. Фінансова стійкість страхової організації та джерела її забезпечення. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2016. Вип. 3. С. 6–10.

28. Пікус Р.В., Балицька М.В. Характеристика джерел забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. Фінансові послуги. 2017. № 2. С. 2–5.

29. Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика. Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 07.06.2018 року №850. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18#Text>.

30. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV (зі змінами та допов.). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text>.

31. Про страхування. Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX (введення в дію 01.01.2024р.). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#top>.

32. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг. Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III (зі змінами та допов.). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#top>.

33. Про фінансові послуги та фінансові компанії. Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX (введення в дію 01.01.2024). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#top>.

34. Прогнозування соціально-економічних процесів: конспект лекцій / уклад.: О. В. Шибаніна та ін. Миколаїв: МНАУ, 2022. 95 с.

35. Путінцев А. В, Горлач А.С. Фінансова стійкість страхового ринку України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 31. С. 95–98.

36. Сич О. А., Павлосюк Х. П. Оцінка фінансової стійкості страхової компанії. Ефективна економіка. 2018. № 11. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6704>.

37. Тютюнник Ю. М., Дорогань–Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: ПДАА, 2016. 430 с.

38. Цуркан І.М., Остапенко А.О. Фінансова стійкість страхової компанії та ключові умови її забезпечення. Ефективна економіка. 2020. №4. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7766>.

39. Шевчук О.О. Методологічні аспекти застосування ринкового підходу до оцінювання вартості страхових компаній. Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. 2017. Вип. 27 № 2. С. 81–84.

40. Школьник І. О., Боярко І. М., Дейнека О. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2016. 368 с.

41. Methodology for assigning reliability ratings to insurance companies – full version. URL: https://raexpert.eu/files/Methodology-Full-Reliability_Ratings-Insurance_companies_V3.pdf.

42. Мінєнкова О.В. Оцінка діяльності підприємства на основі інтегрального показника якості збалансованої системи показників. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2017. Випуск 25. Частина 2. С. 187–194.

43. Король С. Сучасний стан та перспективи розвитку страхового ринку України. Економічний аналіз. 2020. Том 30. №4. С. 204–210.

44. Бойко А.О. Теоретичні основи та практичний досвід забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. Економічні науки. Облік і фінанси. 2010. № 7 (25). Ч. 4. С. 36–50.

45. 84. 7. Ткаченко Н.В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика: монографія. Національний банк України, Університет банківської справи. Черкаси: Черкаський ЦНТІ, 2009. 578 с.

46. Нагайчук Н. Г. Фінансова безпека і стійкість страховика: порівняння понять та умов забезпечення. Фінансовий простір. 2018. № 3 (31). URL: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1803/18nngtuz.pdf>.

47. Журавка О. С., Діденко І. В., Колесник А. І. Фактори впливу на фінансову безпеку страхових компаній. Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 5/5. С. 15–20.

48. Рейтинг страхових компаній України. Форіншурер. 2022. URL : <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>.

49. Фінансова звітність страхової компанії АТ «СК «Країна». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://krayina.com/page/finansova-zvitnist>.

50. Сич О. А., Павлосюк Х. П. Оцінка фінансової стійкості страхової компанії. Ефективна економіка. 2018. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6704>.

51. Офіційний сайт рейтингового агентства «Експерт–Рейтинг». URL: <http://www.expert-rating.com>.

52. Шишпанова Н. О. Систематизація показників оцінки фінансової надійності страхових компаній [Електронний ресурс] / Н. О. Шишпанова, Т. В. Шкарлет // Modern Economics. – 2017. – № 5. – С. 140–146. – Режим доступу: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/5-2017/UKR/shyshpanova.pdf>.

53. Чайковська В. П. Оцінка забезпечення фінансової надійності страхових організацій в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 12. С. 35–39.

54. Говорушко Т.А. Страхові послуги : підручник. К. : Центр учбової літератури, 2011 376 с.

55. Кисільова І.Ю. Оцінка фінансової надійності страховика. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2014. Т. 19. Вип. 2/5. С. 139–143.

56. Кравчук А.В. Теоретичні засади розвитку перестраховання. Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. 2014. № 1 (67). С. 142–146.

57. Кузьменко О.Г. Інвестиційна діяльність страхових компаній. Актуальні проблеми інвестиційної діяльності та страхування. 2013. № 3 (11). С. 159–163.

58. Линенко А.В. Підходи до оцінювання рівня фінансової надійності страхової компанії. Сучасні проблеми модернізації та структурних трансформацій економіки України і регіонів: збірник тез доповідей учасників Міжнародної науково–практичної конференції / Класичний приватний університет, 11 листопада 2015; ред. кол. В.М. Огаренко та ін. Запоріжжя, 2015. С. 171–174.

59. Лондар С.Л. Європейський досвід фінансового регулювання страхового ринку. Наукові праці НДФІ. 2011. № 1 (54). С. 89–102.

60. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія. Козьменко О.В., Козьменко С.М., Васильєва Т.А. та ін. ; кер. авт. проекту д.е.н., проф. О.В. Козьменко. Суми : Університетська книга, 2012. 315 с.

61. Пінчук А. Удосконалення державного регулювання ринків страхових послуг у контексті євроінтеграції України. Державне управління та місцеве самоврядування. 2013. Вип. 3 (18). С. 171–179.

62. Плиса В.Й. Страхування : підручник. К.: Каравела, 2010. 472 с.

63. Пойда–Носик Н.Н., Бачо Р.Й. Страхове підприємництво регіону: сучасний стан і перспективи розвитку: монографія. Ужгород: Мистецька Лінія, 2010. 232 с.

64. Прокоф'єва О.В. Платоспроможність страхових (перестрахових) компаній та її вплив на розвиток ринку страхування. Економіка та держава. 2013. № 7. С. 63–65.

65. Соболев Р.Г. Методологія управління фінансовою стійкістю страховика. Теорія та практика державного управління. 2010. Вип. 2. С. 256–262.

66. Страхування: навч. посібник / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк та ін.; за ред. Т.А. Говорушко. К.: Львів: «Магнолія 2006», 2014. 328 с.

67. Чайковська В.П. Оцінка забезпечення фінансової надійності страхових організацій в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 12. С. 35–39.

68. Шакура О.О. Дослідження сутності фінансової надійності страховика в умовах розвитку системи комерційного страхування в Україні. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.15. С. 270–277.

69. Emerging Guidelines for Underwriting and Portfolio Management. Managerial Decision Making Tools for Named Peril Index Insurance / World Bank Group. Washington: Finance & Markets, 2017. 74 p.

70. Risk-Based Capital General Overview: NAIC: official website. Mode of access: URL: http://www.naic.org/documents/committees_e_capad_RBCoverview.pdf.

71. Laassen P., Eeghen I. Economic capital: how it works and what every manager needs to know. California: Elsevier Inc, 2009. 285 p.

72. Opeshko N. S. The development of methodological approach to management of capital adequacy of insurance company through reinsurance Economic Processes Management. URL: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2015_1/2015_1_12.pdf (дата звернення: 10.10.2019).

73. Potential impact of Solvency II on Financial Stability. URL: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/potentialimpactsolvencyiionfinancialstability200707en.pdf>.

74. Мінєнкова О. В. Оцінка діяльності підприємства на основі інтегрального показника якості збалансованої системи показників. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. 2017. Вип.к 25. Ч. 2. С. 187–194.

75. Сосновська О. О. Елементи забезпечення фінансової стійкості страхових компаній. Економіка, фінанси і управління в ХХІ столітті: аналіз тенденцій та перспективи розвитку: зб. тез міжнародної науково–практичної конференції. 2017. С. 70–74.

76. Бойко А. О. Теоретичні основи та практичний досвід забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. Економічні науки. Серія «Облік і

фінанси». 2010. № 7 (25). Ч. 4. С. 36–50. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/54612>.

77. Кирилова Н. В. Системи управління ризиками у страхових організаціях. Світ нової економіки. 2016. Вип. 3. С. 15–18.

78. Фещур Р. В., Олексів І. Б. Використання збалансованої системи показників для управління фінансовою діяльністю підприємства. Логістика: Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2021. № 446. С. 264–272.

79. Чкан І. О. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній. Науковий огляд. 2016. Том 2. №1. URL: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/68>.

80. Barth M. E., Landsman W. R., Lang M. H. International Accounting Standards Quality. Journal of Accounting Research. 2018. Vol. 46. Pp. 467–498. DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1475-679X.2008.00287.x>

81. Bauer K., Chmielowiec–Lewczuk M., Lament M., Spigarska E. Wielowymiarowo's'c Informacji Finansowych i Niefinansowych w Zakładach Ubezpiecze 'n; IUS PUBLICUM Instytut Prawa Gospodarczego: Katowice, Poland, 2021.

82. Berg J. S. Moody's Global Rating Methodology for Property and Casualty Insurers. Moody's Investors Service. Moody's Investors Service, Inc., 2006. 28 p.

83. Bulbul S., Kose A. Financial performance analysis of the insurance sector using the integral method. Marmara University Journal of Economic and Administrative Sciences. 2021. Vol. 43. Pp. 187–210.

84. Columbia business school. Center for Excellence in Accounting and Security Analysis: Analysis and valuation of insurance companies. URL: <http://www.columbia.edu/~dn75/Analysis%20and%20Valuation%20of%20Insurance%20Co mpanies%20-%20Final.pdf> (дата звернення: 13.08.2023).

85. Conaway J. K. Has Global Financial Reporting Comparability Improved? Contemp. Account. Res. 2022. Vol. 39. Pp. 2825–2860. DOI:

<https://doi.org/10.1111/1911-3846.12796> 22. Gujarati D., Porter D. Basic econometrics (ed.). Singapore: McGraw Hill Book Co, 2019.

86. Joo B. Analysis of Financial Stability Non Life Insurance Companies. *Asian Journal of Finance & Accounting*. 2013. Vol. 5, No. Pp. 306–319. DOI: <https://doi.org/10.5296/ajfa.v5i1.3366>.

87. Malik H. Determinants of insurance companies profitability. *Academic research international*. 2011. Vol. 1(3). Pp. 315–321.

88. Methodology for assigning reliability ratings to insurance companies. URL: https://raexpert.eu/files/MethodologyFull-Reliability_Ratings-Insurance_companies_V3.pdf (дата звернення: 13.08.2023).

89. Ho Th. S. Asset/Liability Management and Enterprise Risk Management of an Insurer. *Journal of Investment Management*. 2005. Vol. 3(1). Pp. 29–45. DOI: https://doi.org/10.1142/9789812700865_0002 27. Zeynalli E. Innovative methodology in financial analysis of insurance organizations. *Academic review*. 2023. № 1 (58). Pp. 77–95. DOI: 10.32342/2074-5354-2023-1-58-6.

90. Zeynalli E. Preliminary analysis of the financial situation of the business. *Regional economy: modern aspects and current issues: Republican scientific conference*. Sumgait, 2021. Pp. 225–229.

ДОДАТКИ